

Vita clarissimi philosophi et medici excellentissimi Conradi Gesneri Tigurini

<https://hdl.handle.net/1874/437173>

V I T A
 CLARISSIMI PHI
 LOSOPHI ET MEDICI EX
 CELENTISSIMI CONRADI GES
 NERI Tigurini, conscripta à IOSIA
 SIMLERO Tigurino.

ITEM, *Epistola Gesneri de libris à se editis. Et Car
 mina complura in obitum eius conscripta.*

HIS ACCESSIT

CASPARI VVOLPHII Tigurini Me
 dici & Philosophi HYPOSCHESES, siue, de
 CON. GESNERI Stirpium historia ad IOAN.
 CRATONEM S. CAS. Maest. medicum ex
 cellentif. pollicitatio.

TIGVRI excudebat Frofchouerus, 1566.

VTTA

CLARISSIMI PHII
SOPHIE ET MEDICINAE

CONSTITUTIONI CORNADI 1652
TUDINI: CONCORDIA 1654
TUDINI

1655
1656

1657
1658
1659
1660
1661
1662
1663
1664
1665
1666
1667
1668
1669
1670
1671
1672
1673
1674
1675
1676
1677
1678
1679
1680
1681
1682
1683
1684
1685
1686
1687
1688
1689
1690
1691
1692
1693
1694
1695
1696
1697
1698
1699
1700

1701
1702
1703
1704
1705
1706
1707
1708
1709
1710
1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750

2

ORNATISSIMIS VI RIS, PRAESTANTIBVS ME

DICIS, D. GEORGIO CELLARIO ET D. GA-
SPARO VVOLPHIO urb̄is Tigurinae archiātris,
& Physices in schola eiusdē professoribus, IOSIAS
SIMLERVS gratiam & pacem à Deo patre
per Iesum Christum Dominum no-
strum precatur.

NATVRA hoc nobis datum esse arbitror,
uiri ornatissimi, ut cum scripta & labores
uidemus, quos memoria digni uiri poste-
ritati reliquerūt, eos ipsos coram uidere,
& qui nam ac quales fuerint, cognoscere cupiamus.
Cui desiderio multi ut satisfaciant, praestantium ui-
rorum icones depingi curant, quae quam proximè u-
niuscuiusq; uultum referant. Verum cum ingenti-
um animorum uirtutes intueri praestet, quam uel opti-
mè ad uiuum expressas effigies, inani quanquam iu-
cunda oculis uoluptate spectasse, rectius illi mihi fa-
cere uidentur, qui uitam eorum, dicta, facta, studiaq;
praecipua, literis commendant. Itaq; cum existimarem
multos cupidos esse cognoscendi uitam Gesneri no-
stri, cuius magnum est nomen inter omnes eruditos,
uolui literis mandare & in publicum edere, quae de il-
lius uita memoratu digna cognoscere potui. Existi-
maui autem me debere hoc officium homini amicis-
simo, quem, dum uixit, plurimum amaui & colui, &
me uicissim ab eo amari expertus sum: etsi enim non
dubitem apud omnes doctos claram & sempiternam
nominis memoriam ipsum habiturum, propter exi-
mias & singulares uirtutes, & admirandam eruditio-

scribi debuit. Fuit adhuc omnis eius uita uobis notissima, studia ipsius omnia perspexistis, itaque facile agnosceris quo animi candore, quo ue studio & pudore afferendae ueritatis, de illo scripserim, & syncerè testimonium dare potestis, me nihil hic amori tribuisse, nullas falsas laudes illi affinxisse. Tuq; praesertim ornate Vuolphi, qui nunc omnem illius bibliothecam possides, optime testari potes, quanta fuerit uirtute, doctrina & diligētia praeditus Gesnerus noster, quando tibi quotidie libros & scripta eius euoluenti, innumera harum rerum uestigia occurrunt. Non dubito etiam multa uos nosse, quae me praeterierunt memoratu digna, multa etiam in chartis eius inuenturos, quae uitae eius narrationem pleniorē possint efficere, quae omnia ut aliquando cum eius inchoatis operibus in publicum edatis, rogo atq; hortor: meam enim hanc ieiunam narrationem uitae illius, libēs perire uideam, dummodò alia plenior & elegantior, uel à uobis, uel à quouis alio edatur. Interim uiri ornatissimi, meam hanc testificationem amoris erga uos mei, grato animo accipite, meq; quod facitis, amare pergite.

Valete: Tiguri v III. Calendas Martij, anno 1566.

4

D. CONRADI GES-
NERI, PHILOSOPHI
ET MEDICI CLA-
RISSIMI VITA.

GONRADVS GESNERVS NATVS
est Tiguri, loco celebri & urbe totius Heluetia
primaria: annus tum erat supra millesimum quin-
gentesimum decimus sextus. Pater ei fuit *Vrsus*
Gesnerus, Pellio, mater Barbara Friccia, paruis ambo opibus,
sed integra & honesta fama, qui liberos complures assiduo suo la-
bore aluere & educauerunt. Ab his puer admodum, pro more pa-
triae, scholam frequentare iussus, prima rudimenta litterarum, &
vtriusq; linguae grammaticen didicit, Thoma Plattnero, Theo-
doro Bibliandro, Osualdo Myconio & Petro Dasypodio, viris
clarissimis, praceptoribus: qui tum quidem scholae nostrae praesue-
re, postea vero propter singulares virtutes & excellentem erudicio-
nem, cum apud nos, tum alibi maiores honores adepti sunt. Nam
Bibliander apud nos multis annis, singulari eruditione et diligen-
tia, sacras literas interpretatus est. Myconius vero Basiliensis
ecclesiae postea cum laude praesuit, & eiusdem ciuitatis scholam
Plattnerus nunc quoque magna fide ac eruditione moderatur: Da-
sypodius vero in celeberrima schola Argentinensi aliquandiu ma-
gna cum laude Graecae litteras docuit. Apparebat in Gesnero
adhuc puero praecleara indoles, & in tenera adhuc aetate ingenij
vis & praestantia elucebat: verum cum pater, qui plures liberos,
opes nullas habebat, illum studijs dicare non posset, delectatus
praecleara eius indole Ioannes Iacobus Ammianus, latinae linguae
& oratoriae artis in schola nostra professor, eum ad se recepit do-
mum suam, & tribus annis liberaliter fouit, & familiariter insti-
tuit. Eo tempore audiuit ipsum Ammianum & Rodolphum Col-
linum Graecae linguae doctorem, qui tum Quintiliani oratorias in-

Gesneri patris
& parentes.

Præceptores.

CON. GESNERI PHILOSOPHI

stitutiones & Plutarchi vitas interpretabatur, & se in diale-
cticis & oratorijs preceptis, & in Græca lingua studio, quo plu-
rimum afficiebatur, diligenter exercuit. Secutum est paulo post
civilis Heluetiorum bellum, ac altero prælio, quod non longe à
Tugio, in monte vicino commissum fuit, pater illius cæsus est,
cum ipse quindecim tantum annos natus esset.

Pater eius pro
patria pugnas
occubuit.

Morbo aquæ
intercutis la-
boravit.

Mortem patris excepit morbus gravissimus aquæ intercuti-
tis, quo aliquandiu afflictus fuit: sanitate autem vix recuperata,
cum mater vidua, quæ præter ipsum plures liberos habebat,
sumptus studiorum suppeditare illi nõ posset, patria præterea bel-
lo nuper afflictæ, desperaret domi se mæcenatæ adipisci posse. Ar-
gentoratum descendit, & ibi aliquot mensibus optimo felicitis me-
morie viro D. Volfango Fabricio Capitoni inseruiuit, apud
quem in Hebræa lingua, cuius rudimenta domi hauserat, medio

Inseruiit Ca-
pitoni.

Publico stipen-
dio in Galliam
mittitur.

critè profecit. Inde in patriam reuersus, publico stipendio auscultus
est, & in Galliam missus vnâ cum Ioanne Friso, quem primum
studiorum societate sibi coniunctum, postea semper fratris loco ha-
buit. Biturigas ergo profectus, per annum pædagogum illic egit:
quo tempore alios docendo, multum etiam ipse profecit: nullum enim
vacuum tempus sibi elabi patiebatur, quo non Latinis &
Græcis authoribus legendis astrictus esset. Cum annum ita triv-
uisset Biturigibus, mox se Lutetiam Parisiorum contulit, urbis
illius & academiæ celebritate commotus, quo in loco, etsi magna
doctissimorum hominum, qui publicè bonas literas docebant, co-
pia erat, & illi in audiendis his diligentia & assiduitas non deerat,
tamen ipse, sicut apud amicos sæpe postea conquerebatur, &
scriptum etiam reliquit, tantos quantos oportebat in studijs fru-
ctus illic non percepit, propterea quòd adolescens adhuc inopia
quadam consilijs, nullum certum genus studiorum sequeretur. Ca-
ptus enim studiorum amœnitate, magna quadam vi ingenij per
omnia authorum genera peruolitabat, Græcos, Latinos, poetas,
oratores, historicos, medicos, philologos, forte quod iuuenili audacia,
omnia simul animo complecti se posse credebatur: tum etiam vici-
sissi-

Pædagogum
egit Biturgi-
bus.

Studiorum im-
pedimenta.

vicissitudine varietateq; lectionis animū demulceret: quare etiā
 necesse erat in tanta varietate, multa ipsum transilire, et paucos
 admodū libros integros perlegere. Fuit hoc, præter inopiā, aliud
 impedimentum solidæ eruditionis, incerta studiorum fluctuatio
 & scopi ignorantia, in quo tamen ingenij simul vis quædam diui-
 na & naturæ bonitas apparet, quod ex tot impedimentis elucta-
 status, solidam & præclarā eruditionem adeptus est, nihilomi-
 nus quā illi quibus omnia à pueris ex voto obuenerē. Est hoc
 quoq; ingenui animi præclarū exemplum, quod ipsum non puduit
 inueniles errores, cum apud amicos, tum etiā in publicis scriptis
 agnoscere et fateri, ac suo exemplo adolescentes monere, quomodo
 rectius studia sua instituere debeant.

Ex Gallia deinde Argentoratum redijt, quod illic haberet
 amicos viros bonos & homines doctos, quorum ope sperabat se in
 tanta frequentia studiosorum posse locum aliquem nancisci publi-
 cè aut priuatim docendi, verum à Senatu scholastico in patriam
 reuocatus paruit, & paulò post, nescio quo consilio, uxorem in-
 tempestiuus duxit, nondum plene viginti annos natus.

Uxorē ducit.

Itaq; tum in scholam detrusus, pueros rudimenta Gramma-
 tices aliquandiu docuit: interim domi, quoties illi à schola otium
 erat, medicorum libris operam dabat. Etenim natura ad medici-
 na studium quasi rapiebatur: scimus autem in singulis penè arti-
 bus excellentes artifices nasci oportere, & ingenia tum maximè
 valere, cum ad illas artes applicantur, ad quas natura propen-
 dit. Accedebat deinde ad naturæ inclinationem, puerilis institu-
 tio: auunculū enim habuit Ioannē Fricium sacerdotem, rei Her-
 barie peritum, qui hunc nepotem suum, quem ob ingenium singu-
 lariter amabat, à pueris in herbarum cognitione instituit & exer-
 cuit: quæ autem à teneris discimus, illis deinde maximè per om-
 nem vitam afficimur: itaq; non mirum est Gesnerum nostrum
 tanto studio postea in plantarum cognitionem incubuisse, cum hu-
 ic rei à puero se dederit.

Docet gram-
maticam.Animi propen-
sio ad medicæ
rei studium.

Tum igitur cum in scholam quasi in pistrinum quoddam de

CON. GESNERI PHILOSOPHI

Basilicam mit-
sime.

Græcæ linguæ
studium.

Lexicon Græ-
co latinum
auxit.

Lausking docet
Græcas literas.

trusus esset, non intermittebat medicina studia, quare paulo post ab hac molestia liberatus, eodem quod domi habuerat stipendio, Basileam missus est, quò studia rei medicæ feliciter cōtinuaret.

Cum igitur Basileæ operam medicinæ daret, simul etiam se in Græcæ linguæ studio diligentissimè exercuit, quòd videtur medicos & philosophos præcipuos, qui Græcè scripsissent, absq; huius linguæ cognitione, ex interpretum etiam doctissimorum translationibus, non ubiq; satis commodè intelligi posse.

Quare ut eodem tempore & vna eademq; opera, cum studijs, tum sumptibus rei domestica consulere, qui vxore ducta necessariò augebantur, Lexicon Græcolatinum auxit, ingenti accessione illi addita ex Phaurini Camertis Græco lexico locupletissimo, quod tum primum in lucem prodierat. Sed hic optimi viri labor & primus studiorum eius partus, magna ex parte perijt: nam typographus (ut pleriq; huius ordinis homines potius lucro suo quam commodo rei literaria student) maximam partem accessionis omisit, fortè ut aliquid nouæ accessioni & editioni secunda reseruaret: aut nescio quo alio consilio: nam paulo post hanc editionem typographus mortem obiit, & simul Gesneri labor perijt, qui suum exemplar recuperare deinde nunquam potuit.

Eo tempore, cum annum vnum Basileæ mansisset, oblata est illi conditio Græcas literas proficendi Lausannæ ad lacum Lemmanum, quo loco amplissimus senatus reipublicæ Bernensis scholam tum instituebat, liberalia stipendia professoribus offerens. In ea schola vixit triennium charus & acceptus clarissimis viris, Petro Vireto & Beato Comiti ministris ecclesiæ, Humberto professori Hebrææ linguæ, & Ioanni Ribitto, qui ipsi in professione Græcæ linguæ successit: horum amicitiam non modo tum præsens, sed postea quoq; absens ad obitum vsq; grata memoria se conseruauit & coluit. Hoc triennio plus quam antehac ocij notus est: etsi enim Græcam linguam profiteretur, tamen in ea se hactenus ita exercuerat, ut hæc professio nullum illius studijs impedimentum afferret: tum igitur se diligentius in medicina exer-

cur, & præter domestica studia, libellos quosdam medicos in lucem edidit: partim à se conscriptos, partim è Græco translatos, partim in epitomen redactos. Illic enim scripsit catalogum plantarum, in quo earum nomina secundum ordinem alphabeti proposuit, Latine primum additis è regione Græcis, Germanicis, & Gallicis atq; etiam vulgaribus pharmacopolarum nominibus. In hoc catalogo secutus est doctissimos homines, Ioannem Ruellium, Leonhardum Fuchsum, Hieronymum Tragum, quorum libri de plantis publicè extant, ita tamen, ut ubi illi visum est, ingenue sententiam suam protulerit, quamvis vel ab aliquo horum, vel ab omnibus sibi dissentendum esset: quin etiam ipse multa ab illis ante non obseruata animaduertit, & literis mandauit.

Libri ab eo
Lauftang scri-
pti.

Catalogus
Plantarum.

Congessit præterea breuem historiam plantarum enchiridij forma, descriptionibus plantarum desumptis ex Dioscoride: & si quæ forte ab illo omiffa essent, ex Theophrasto, Plinio, & recentioribus Græcis: facultatibus ex Paulo Aegineta, et nonnunquam ex ipso Galeno aut Aetio quàm breuissimè adscriptis. Censcripsit etiam eodem tempore ex Dioscoride & Mesuæo apparatus ac delectum simplicium medicaminum alphabeti ordine, cui adiecit vniuersalia Pauli Aeginetæ præcepta, de medicamentorum secundum genera compositione. Compendium quoq; scripsit in Galeni libros de compositione medicamentorum secundum genera, & in eiusdem libros de compositione medicamentorum secundum locos affectos à capite ad calcem: collectis vniuersalibus præceptis, & superflue dictis & particularibus plerisq; compositionibus remotis. Edidit quoq; eodem tempore alios præterea libellos, quos hoc loco non necesse est enumerare, quando non tantum publicè extant, sed insuper ab ipso, cum in Bibliotheca, tum epistola ad Gulielmum Turnerum de libris à se editis, ordine omnes commemorantur. Multò minus à me expectari arbitror aliquod de his scriptis iudicium, illud enim penes lectores esto: quamvis hoc præterire non debeam, ipsum in præfatione sua in omnia Galeni opera Basilea excusa: compendio in Galeni li-

Historia plan-
tarum.

Apparatus &
delectus simpli-
cium medicame-
ntorum.

Compendium
lib Galeni de
compositione
medicamentorum.

CON. GESNERI PHILOSOPHI

bros de compositione medicamentorum, ille quod iuuenis exercitij causa edidit, præferre in Epitomas Andrea à Lacuna, quas maturiori ætate conscripsit.

Montepessulum proficiscitur.

Postquam uero triennium in his studijs Lausanæ commoratus fuisset, ut cognitionem rei medicæ, quam hæcenus tantum ferè domestico & priuato studio sibi comparauerat, augetet & confirmaret, profectus est Montepessulum, quã alij Menopolim nominare malunt, urbem studio medicinæ tota Gallia celeberrimam: attamen illic non ita diu mansit, quod neminem ex doctioribus medicis reperiret, qui se domi hospitem susciperet: existimabat enim & quidem verè, ex domestica insignis alicuius medici consuetudine, plus sibi doctrinæ accessurum esse, quàm ex eiusdem vel quotidianis publicis prælectionibus.

Basileæ accipit insignia medici

Ex Gallia ergo in Heluetiam reuersus, Basileæ substituit, & illic cum aliquanto tempore audiuisset clarissimos eius urbis medicos, ac inter cæteros præcipuè Albanum Torinum & Sebastianum Singelerum, habitis pro more disputationibus, insignibus medici ab illis donatus, paulo post in patriam redijt.

Ab illo deinceps tempore Tiguri medicinam fecit, & philosophiam publico stipendio docuit, annis viginti quatuor: quo tempore omni, qualis fuerit vita illius, dedita primùm bonarum artium & literarum studijs, plena deinde omnis officij & pietatis ordine & breuiter exponam. Hæcenus enim duntaxat primùm studiorum cursum exposui, & quibus initijs ad eam, quam in ipso laudamus & admiramur eruditione, peruenerit: in quo etsi multa sint laude digna, quæ uerbis ornare non ita difficile forsitan esset, malo tamen ea cuiusque iudicio aestimanda relinquere, præsertim cum mihi proposuerim non encomium sed simplicem historiam uitæ uiri doctissimi conscribere: quare nunc ab his initijs & quasi floribus, ad explicandos fructus solidæ eruditionis transeibo. Neque tamè hoc mihi sumo, me oratione mea explicare posse illam, quæ in ipso fuit, variæ & solidæ eruditionis præstantiam: satis mihi erit, si exponam in quibusdam studiorum generibus potissimum

issimum sit versatus, & quanta cum diligentia & assiduitate: quorum hoc fortitudinis, alterum est prudentiæ.

Quoniam verò alia sunt linguarum & verborum quasi studia, & alia rerum, quarum cognitioni illa inserviunt, dicam separatim de utroque genere. Fuit igitur magnum in Gesnero nostro linguarum studium, non tantum ut plurimas intelligeret, sed ut gustum etiam illarum haberet, quarum solidæ intelligentiæ non studebat. Extat huius studij publicum testimonium, Mychridates, sue, De differentijs linguarũ, tum veterum, tum quæ hodie apud diuersas nationes toto orbe terrarum in usu sunt. Etenim cum multa ipse obseruasset in varijs linguis, & præterea plurima haberet ab amicis obseruata, voluit ea in publicũ edere, ut alij etiam ipsius exemplo inuitati, diligentius obseruarent illas linguas, quæ nunc in præcipuo vsu sunt, & annotarent quæ inter se cognata sint, & quomodo conueniant, quæ item plurimum, & quibus nam in rebus distent. Est autem huius rei inquisitio, cum vtilis, tum liberalis & ingenuo homine admodum digna: nam cum solus homo rationis iuxta orationisq; sit compos animal, orationis ac linguarum differentias nosse, erudito ac philosopho homine studium est dignum & aptum. Etsi autem in tanta linguarum infinitate fieri non potest, ut vnus homo omnium linguarum intelligentiam consequatur, laude tamen dignum est nosse quam plurimas, & illas præcipuè, quibus res cognitu necessariae literis mandatae sunt, quales sunt Hebræa, Græca, & Latina, quas ille omnes optimè noverat, & præterea Italica & Gallica linguæ mediocrem vsu habebat.

Germanicam aut, cum illi vernacula esset, amore patriæ illustrare plurimum studuit: itaque multa nomina quadrupedum, auium, piscium, ingeniosè excogitauit, ut nostri rerum ipsis haec nomen ignotarum saltem nomina aliqua haberent. Præterea cum à quodam generoso ac nobili viro, & Germanicarum antiquitatum studio, accepisset libellum priorum nominum Germanicorum virorum & mulierum (quibus vsa est Germania

Linguarum studia.

Mychridates.

Studium excollendæ linguæ Germanicæ.

Liber nominũ Germanicorũ.

CON. GESNERI PHILOSOPHI

antequam sanctorum nomina ex linguis peregrinis reciperet) quorum hic aliquot millia ex vetustis monumentis & archivis principum virorum collegerat, & secundum terminationes disposuerat, admodum hac eius diligentia delectatus, statuerat hunc libellum in publicum edere. Verum ut & ipse aliquid hac in re patria conferret, propriorum nominum vim & significationem annotavit: itaque nobis, qui antiquitatum nostrarum studiosi illum frequentor accedebamus, multa saepe veterum Germanorum propria nomina recitabat, & ostendebat omnia ferè certa aliqua ex causa imposita esse, sicut in linguis cultioribus, & apud Graecos praecipue. Excitatus etiam huius viri labore, meditari coepit Origines Germanicorum vocabulorum ex Hebraea, Graeca & Latina lingua, sed mores praeventus, quod coeperat, absolvere non potuit.

Origines Germanicorum vocabulorum.

Græce lingue studium.

Ut autem amore patria Germanicam linguam excolere conatus est, ita quoque propter philosophiae amorem, plurimum impendit opera Graecae linguae, quod praestantissimi philosophi et medici omnes fere Graeci fuerint: quorum scripta, etsi ferè omnia in Latinam translata sunt, tamen non modo suavius verum etiam purius ex ipso fonte hauriuntur. Quandoquidem optimi interpretes saepenumero solent dormire, & errare ac labi nonnunquam: & multa à philosophis, qui suum quoddam genus dicendi habent, breviter & acutè differuntur, quae Latinis verbis vix longa circumscriptioe explicari possunt. Quare optimo consilio ab ipsa aetate adolescentia multum opera Graecae linguae impendit: quantum in eo profecerit, doctorum esto iudicium: nos quantum studij & laboris in hac re posuerit, testari possumus. Nam praeter adolescentiae studia quae supra exposuimus, & Lexicon Graecolatinum copiosa accessione auctum: cum philosophiam doceret, & medicinam exerceret, assiduè in lectione Graecorum scriptorum versabatur: neque tantum philosophos & medicos legebat, verum etiam theologos ac poetas & grammaticos, & quicquid in his praeclearum illi occurreret, quod vel ad rerum cognitionem, vel Graecae linguae pro-

prietatem faceret, id observabat, & à memoria, qua maxima pra-
 ditus fuit, non facile sibi excidere patiebatur. Scripsit deinde car-
 mina & Idyllia Graeca quamplurima, quorum multa periere,
 quaedam adhuc inter eius schedas extant. In Aristotelis quoque
 Physicos libros nonnullos, paraphrases & scholia Graecè ex Gra-
 eorum interpretum commentarijs concinnavit, Praeterea transtu-
 lit è Graeco in Latinum, Stobaum, Antonium monachum, Ta-
 rianum, Athenagoram, Heraclidem Ponticum, Michaelem
 Ephesium, Oppiani Paraphrastem, Hannonem Carthaginen-
 sen, Xenocratem de alimento ex aquatilibus, Cassum Iatroso-
 phistam: Porphyrij item & Procli quaedam, & alia nonnulla a-
 nonyma. Aelianus opera omnia quae extant recognovit, & librorum
 de natura animalium tertiam ferè partem à Petro Gillio omis-
 sam transtulit. Postremo loca quam plurima Aristotelis, Theo-
 phrasti, Dioscoridis, Oppiani & aliorum, partim in Graecis exem-
 plaribus depravata, partim ab interpretibus non intellecta, emen-
 davit & explicavit. Quas omnes suas observationes & emenda-
 tiones, si separatim ab alijs operibus in unum volumen coniungere,
 verbis ornare, & quasi ostentare illi libuisset, non alio in opere cla-
 rius eluceret cù varia doctrina tum singularis & excellens Grae-
 ce linguae peritia. Nam ut paulo quiddam audacius de ipso scri-
 bam, affirmare ausim, ipsum Graecae linguae peritia doctissimis na-
 stre aetatis hominibus, quales multi fuerunt, non cessasse: quippe quò
 non minus quàm vernaculam, eam linguam familiarem sibi ha-
 buerit: siue scribere, siue loqui opus esset.

Græcè ab ipso
 scripta.

R Græco trās-
 lata.

Græci autho-
 res emendati.

Sed quoniam de linguis satis multa scripsisse videor, venio
 nunc ad rerum magnarum cognitionem & experientiam, propter
 quae linguarum intelligentia comparatur. Medicus igitur pro-
 fessione cum esset in uniuersa quidem philosophia se exercuit, sed
 tamen præcipuè in physicis, quae medica professioni maxime co-
 gnatae sunt. Docuit autem Physicam & Ethicam annis quatuor
 & viginti: ac nonnunquam ut se auditoribus accomodaret, com-
 pendia illa quae extant doctissimorum hominum, & quos honoris

Docuit in scho-
 la philosophiæ.

CON. GESNERI PHILOSOPHI

causa nomino, Melanchthonis, Schegkij, Velcurionis, Vuiltenbergij, Barbari, & Sebastiani Foxij in schola exposuit: præcipua tamen diligentia Aristotelis Ethica ad Nicomachum, & Physicos eius libros quamplurimos ea lingua, qua ab authore scripti sunt, interpretatus est. Etsi autem prælectiones eius, quibusdam fortè non confarende videbuntur doctissimorum hominum laboribus, qui in celeberrimis Academijs maxima auditorum frequentia Aristotelem interpretatur, & plerunque suam ac atatem omnè in illo conterunt, id ipsum tamen quiuis facile mihi concesserit, fieri non potuisse, quin philosophia & rerum natura cognitionem homo Græca lingua peritissimus, & summo ingenio præditus, diuturno docendi & legendi exercitio multum auxerit.

Quam partem
physices maxi-
me amavit &
cur.

Accessit ad hæc infinitum studium & summa diligentia, qua in omnibus naturæ partibus pernoscendis usus est, præcipue iam enim ea magno studio obseruauit, quæ de metallis, plantis, & animalibus tradita sunt. Statuebat enim certiore de istis scientiam haberi posse, quam de meteoris & alijs quibusdam, vel nimium subtilibus & argutis, ac procul à sensu remotis, vel eiusmodi, vti firmam eorum cognitionem nec ratione nec sensu satis sperare liceat: & præterea videbat vel mediocrem saltem istarum rerum contemplationem, nõ solum ad medicinã & ad alias artes, sed ad vitam commodè degendam, utilem admodum esse & propemodum necessariam. Est autem hoc magni & ingenii animi, in studijs non tantum probabilia & verisimilia sectari, sed in singularibus, quatenus fieri potest & res ipsa patitur, firmis rationibus latentem & abditam rei veritatem inuestigare, & ea quæ inuentis in publicum proferre, quando nobis commune commodum vel maximè spectandum est. Primum autem in lucem edidit animalium historiam, quod illi magis necessarium hoc videbatur: quod de plantis, tum multi eruditè & vtiliter scripsissent & etiamnum scriberent, & de metallis doctissime vtilissimeque Georgius Agricola vir multa laude dignissimus libros in publicum edidisset: de animalibus verò per pauci nostro seculo & tantum ex parte

Historia anima-
lium.

ET MEDICI CLARIS. VITA.

parte scripſiſſent. Et quia ad hoc opus abſoluendum, neceſſaria illi
 erant lectio eorum qui de animantibus ſcripſerunt, & peregrinatio
 nes, ut varia ipſe varijs in locis obſervare poſſet, in utroque
 elaboravit. Nam omnis generis authores Græcos, Latinos,
 Barbaros, Obſcuros, Veteres & recentiores, qui vel ex pro-
 feſſo vel ex parte aliquid de animalibus ſcripſerunt, legit &
 inter ſe contulit, ex ijs memoratu digna magno iudicio excepiſit.
 Peregrinationes verò etſi non multas, aliquas tamen huius ope-
 ris & plantarum cognitionis gratia ſuſcepit: adiit enim Italia
 nonnulla loca, & Venetijs menſem unum manſit, piſcium inſpi-
 ciendorum & depingendorum gratia. Adiit etiam quadam Ger-
 manie loca, & cum Argentoratum deſcendiſſet, ut ſecundo Rhe-
 no in Oceanum navigaret, & piſces Oceani atq; alia præclara ob-
 ſervaret, exorto tum infelici bello, quo tota Germania conflagra-
 vit, amicis monentibus, peregrinationem inſtitutam omiſit, &
 domum rediit. Ne autem & hanc peregrinationem alio tempore
 repetere, & longinquiores etiam ſuſciperet, cum valetudo non ſa-
 tis firma, tum maxime ſumptuum magnitudo ipſum impediſſet,
 quod neque Mæcenatem haberet, & fortunæ eius vix mediocres
 his ſerendis pares non eſſent.

Miramur omnes & non immerito Ariſtotelis libros de ani-
 malium hiſtoria: ſed non inferiori laude digni eſſent Geſneri no-
 ſtri labores, niſi noſtra nobis ſorderent, aut etiam illis invidere-
 mus. Etenim principi illi philoſophorum ad tantum opus perſi-
 ciendum, infinitos propemodum ſumptus Alexander magnus ſup-
 peditaſcit, cuius victorijs cum oriens Græciæ patefactus fuiſſet,
 aliquot millia hominum in totius Aſiæ Græciæq; tractu illi pare-
 re iuſſit, quos venatus, aucupia, piſcationesq; alebant, quibuſque
 viuaria, armenta, aluearia, piſcina, aviaria, in cura erant: ne
 quid uſquam gentium ignoraretur ab eo. Quare non mirum eſt
 tam exactè & diligenter omnem penè animalium hiſtoriam
 ab ipſo deſcribi potuiſſe. Geſnerus autem noſter omnibus his præ-
 ſidijs deſtitutus, non tantum Ariſtotelico operi plurimum lucis

Peregrinatio-
 nes quas pro-
 pter animalium
 hiſtoriam ſuſce-
 pit.

Geſnerus ipſo
 Ariſtotele in
 hoc ſtudio non
 inferior.

CON. GESNERI PHILOSOPHI

Quomodo co-
gnitionem ani-
malium sibi
compararit.

attulit, collatis inter se Aristotelis & plurimorum Græcorum & Latinorum scriptis, sed his quoque plurimas obseruationes proprias adiecit. Incensus enim harum rerum cognoscendarum studio, à quibusuis doctis, indoctis, ciuibus, peregrinis, uenatoribus, piscatoribus, aucupibus, pastoribus & omni hominum genere multa subinde interrogando collegit. Deinde in diuersis Europæ regionibus amicos complures sibi comparauit, qui benignè, candidè, liberaliter, multas animantium omne generis effigies ad viuum representatas, quarundem etiam nomina in diuersis linguis, & historias, illi communicarunt. Horum nomina ab ipso pleraque commemorantur ante initia librorum: & sunt fortè nonnulli, quorum ideo nulla facta est mentio, quod eorum litera, opere demum absoluto & edito, illi sunt allata: quibus tamen haud dubiè alia ratione se gratum ostendisset, si illi contigisset vita diuturnior. Cum verò eodem tempore quo in hoc opere versabatur, editi essent de aquatilium natura libri præclari à doctissimis uiris, Gulielmo Rondeletio, Petro Bellonio Gallis, & Hippolito Saluiano Roma, scripta Rondeletij & Bellonij integra suo operi inseruit ipsorum nominibus additis. Nolo hic commemorare quàm liberaliter unicuique suam laudem tribuat, quàm ingenuè quædam ipsorum emendet, quàm liberè etiam aut ab altero illorum, aut ab utroque nonnunquam dissentiat, cum hæc ex ipso opere eius cognosci possint: hoc tantum dico, Rondeletium & Bellonium, cum inter ipsos fortè emulatio quædam exorta esset (ut fieri solet) ambos tamen nihilominus Gesnero nostro amicissimos fuisse, & illi multa, cum ad animalium rum ad plantarum historiam perficiendam & ornandam, liberaliter suppeditasse.

Sed quoniã præcipua pars laborum Gesneri nostri, sunt libri de animalium historia, & non omnibus licet aut vacat tam magna volumina sibi comparare & euoluere, existimo multis gratum fore, si argumentum & methodum operis eius paucis exponam, &

& maleuolorum etiam calumnijs respondeã, qui optimi viri ma-
 ximos & vtilissimos labores iniustissimè carpunt. Statuerat vir
 doctissimus omnem animalium historiam sex libris complecti,
 quorum quatuor sunt editi. Primus de animalibus quadrupedi-
 bus viuiparis, secundus de quadrupedibus ouiparis, tertius de
 auibus, quartus de piscibus & aquatilibus animantibus: his addi-
 curus erat quintum de serpentibus, & sextum de insectis. Col-
 legit autem horum quoq; librorum materiam copiosam, & pictu-
 ras ad viuuum factas multas congesit: opus tamen ipsum neque
 absoluit, neq; in ordinem aliquem digessit: partim quia typogra-
 phus editionem horum librorum in aliud tempus differerat, par-
 tim quod ipse quoq; alijs scriptionibus occupatus esset. Ac etsi vni-
 uersum opus inscripsit historiã animalium, attamen non tantum
 animalium historiam, nomina, ac genera, & singulorum species
 & differentias, formas item singulorum & partes, deinde loca in
 quibus versantur, actiones præterea ac mores & ingenia, & quæ
 sunt huius generis alia describit, verum præterea explicat vsum
 quem homines ex animalibus singulis percipiunt: quorum alia ve-
 natione capiuntur, & exhibentur in ludis & spectaculis, aut do-
 mantur & cicurantur: alia domestica varijs hominum vsibus in-
 feruiunt: quo loco instrumenta non præterit, quibus ad vsum eo-
 rum homini opus est: alia lucrum homini afferunt ipsis parti-
 bus quarum varius vsus est, vendendis. Multa præterea in-
 cibum admittuntur: quænam autem illa sint, quale alimentum
 ex singulis corpori accedat, quomodo singula apparanda & con-
 dienda sint, diligenter exponit. Adhæc, remedia ex animalibus
 homini vtilia studiosè omnia ex varijs medicorum libris conges-
 sit, & simul quoque remedia addidit de morsibus vel ictibus ani-
 malium in homine curandis: postremò plurima quæ ad Philolo-
 giam pertinent, ex optimis veriusque linguæ auctoribus collegit.
 Quare in his libris continentur commentarij locupletissimi & ca-
 stigaciones plurimæ in veterum ac recentiorum locos pene infini-
 tos, quando vna quadrupedum viuiparorum historia ex authori-

Argumentum
historiæ animæ
lium.

CON. GESNERI PHILOSOPHI

Ordo historię
animalium.

bus fere ducentis quinquaginta collecta est.

Secutus autem est in animalium historia ordinem alphabeti-
cum, videbatur enim illi ordo hic commodior ad inquirendum, si-
cuti & Lexicorum ordo, harum rerum imperitioribus: nam in-
dicem semper quarendi causa adire, saepe molestum est. Esi au-
tem ordo hic est grammaticus, qui à philosophis reprehenditur,
defendi tamen potest exemplo veterum quorundam doctissi-
morum hominum: atque ut alter ordo sit præstantior, hic ta-
men est plerisque utilior. Quin etiam aliquoties de hoc admoni-
tus, respondebat omnem suam tractationem ferè Grammaticam
magis esse quàm philosophicam, seque non philosophis, qui
paucissimi sint, sed Grammaticis, & philosophia tyronibus, quo-
rum maximus est numerus, hæc condidisse. Addebat etiã se ideo ordi-
nem Alphabeticum secutum esse, quod omnia quæ apud quosuis
autores huius argumenti extant, colligere statuisset, apud quos
cum multa sint dubia et incerta, ut ad quod genus referas non con-
stet, literarum ordo hic etiã commodior est visus. Interea tamen non
ita huic ordini addictus fuit, quin saepe quæ cognata sunt coniun-
xerit, veluti boum varias species, Bubalum, Bisontem, Bona-
sum, Tarandum, Vrum, & plura præterea Boum ferorum &
Lyluestrium genera: item Accipitrum species Asalona. Buceo-
na, Tinnunculum, Cymindidem, Falcones: & inter aquatilia
Cancrorum, Concharum, Galeorum, species quamplurimas.
Præterea Icones animalium cum separarim ederet cum nomen-
claturis, per classes secundum genera & species omnia digessit.

Ordo in descri-
ptione singulo-
rum animalium.

In singulorum autem historijs totam tractationem per octo
capita, octo prioribus Alphabeti Latini literis maiusculis insigni-
ta, partitus est. Primum continet nomina diuersarum gentium,
Hebraica fere primum & Hebraicis finitima (ut Arabica, Chal-
daica, Saracenicæ) deinde Persica, Græca, Latina, Italica, His-
panica, Gallica, Germanica, Anglica, Illyrica: vel omnia ubi
habere potuit, vel aliqua saltem: saepe etiam vocabulis destitutus,
noua sinit: tum in vernacula lingua, tum in Latina aut Græca.

Secundo

Secundo capite docet, quibus in regionibus animalia quaeque reperiantur, & quomodo secundum illas differant: & si species eius animalis, diuersae reperiuntur, aut aliae quaedam differentiae, illas etiam explicat. Praecipue verò corpus describit, & primum corporis magnitudinem, deinde partes singulas, simplices primum externas internasque, solidas & liquidas, ut sunt in quadrupedibus pellis, pili (& qui accidit eis color) sanguis, adeps, medulla, ossa, vena, nervi, &c. Deinde compositas à capite ad pedes, ut caput, cornua, cerebrum, oculos, aures, nasum, os, linguam, dentes, pectus, dorsum, cor, pulmones, ventriculum, hepar, fel, lienem, intestina, genitalia, crura, pedes, ungues vel ungulas. In illis etiam animalibus, quae ab hominibus aluntur, ut pecora, iumenta, canes, electionis notas in hoc capite inseruit.

Tertio capite, comprehendit naturales corporis actiones, quae vel ad vitae conseruationem, vel speciei propagationem pertinent: singulatim verò hic describitur animantis cuiusque, vox, sensus, cibus, potus, somnus, somnia, excrementa alui, vesica, genitalium, sudor, menses, lac: Loci item in quibus versantur, ut montes, flua, paludes, loci frigidi, calidi. Actiones corporis, quod ad motum & quietem, ingressus, cursus, volatus, serpio, natatio, cubatio: sanitas & eius signa & conseruatio, praecipue circa pecora & ea quae ab homine aluntur animalia. Libido, coitus, conceptus, gestatio & praegnantium cura, abortus, partus, foetarum cura, foetus eiusque educatio. Aetas & eius dignotio, vitae spatium, morbi, eorumque causa, signa, praecautioes, remedia.

Capite quarto, de animi affectibus, moribus, & ingenijs agit: quae singulorum animi bona aut virtutes, quae mala aut vitia sint, tum inter se, tum erga foetus suos, erga hominem, sympathiae & antipathiae, hoc est naturales quaedam concordiae & dissensiones singulorum, primum ad alias animantes, deinde ad res inanimatas.

Caput quintum est de usu ex animalibus percipiendo, extracta: cibum tamen, ac remedia. De venatione animalium, &

CON. GESNERI PHILOSOPHI

quomodo capiantur: quomodo domentur vel cicutentur: quomodo tractentur, siue curentur & nutriantur, & sanitatis tuenda præcepta: & in pecoribus, quæ ad pastores, greges, & stabula pertineant. De instrumentis quibus ad usum eorum homini præstantum opus est, ut in boue, de aratro, in equo, de re curuli. Exhibitio eorum in ludis & spectaculis, pretium & pecunia quæ ex ipsis eorumque partibus vendendis habetur, usus diuersi hominibus utiles ex singulis partibus, ut pellium ad vestes, cornuum ad vngularum sufficitus, ad fugandos serpentes, excrementorum ad stercoreandam terram, prognostica tempestatum, & alia si quæ ex ipsis habentur commoda.

Sexto capite tractatur de alimento ex animalibus, tum integris, tum per singulas partes: simpliciter primum quæ in cibum admittantur, aut non, deinde medicæ & quam salubriter id fiat, & quale alimentum ex singulis corpori accedat, & si quid aliud huiusmodi medici scriptum reliquerunt: postremò de apparatus & condimentis singulorum.

Septimum caput remedia ex animalibus homini vtilia comprehendit, idq; eo ordine, primum ex integris animalibus, deinde ipsorum partibus, tum simplicibus, tum compositis. Et quoniam sæpe ab vna parte multa variaq; medicamenta sumuntur, in morbis certum sequitur ordinem, ut prius communes morbi, deinde particulares à capite ad pedes progressu facto commemorentur. Sæpe etiam superstitiosa quædam ab ipso ponuntur, nõ quòd hæc villo modo probaret, qui potius in his reijciendis multus modum excedere visus est, sed quoniam omnia, quæ habere potuit, congerere statuerat, hæc omittere noluit, præsertim cum nonnulla sint eiusmodi, ut nõ omnibus etiam eruditis superstitiosa videantur. Post remedia autem ex animalibus, de moribus vel istibus animalium in homine curandis tractat: & methodum medendi primum, in genere præscribit, deinde per singula medicamenta, diligentissime apud authores obseruat.

Postremum

Postremum caput totum Philologicum, & Grammaticum est, ex varia & multiplici lectione confectum, quod in plures partes ab ipso subdividitur. Prima habet nomina Latina & Græca, quæ minus vsitata sunt, ut poetis, aut alicui dialecto peculiaria, aut etiam ficta & ridicula, & nominum etymologias; ac propria animalium nomina: Item epitheta, primum Latina, deinde Græca, & metaphoricum nominum vsus, ac derivata Latina & Græca separatim. Agit etiam in hac parte, de imaginibus animalium pictis, sculptis, fuis, aut aliter expressis. Præterea de lapidibus, plantis, animalibus alijs quæ nomen à presenti animali deducunt: & postremo loco, ponuntur nomina propria hominum, regionum, oppidorum, fluviorum, &c. Quæ vel ab animalis nomine sumpta sunt, aut saltem illi ita similia sunt, ut inde sumpta videri possint. Sex deinde sequentes partes, eiusdem argumenti sunt cum sex proximis à primo capitibus, nisi quod hic grammatica solum, philologica & poetica attinentur: quamvis de medicamentis, quæ septimo capite traduntur, hic rarò aliquid inveniatur.

Postrema parte philologica tractationis, Historie & fabulae narrantur, deinde quæ ad divinationem pertinent, prodigia ostenta, portenta, monstra, omina, auspicia, auguria, item quæ ad religionem, veluti animalium quorundam sepultura, quæ quibus dijs sacra sint, quæ sacrificentur: præterea proverbia hoc loco commemorantur, tum quædam ab Erasmo non adnumerata, tum ab ipso quidem annotata, sed hic quædam prolixius quædam brevius exposita, quædam castigata: quibus etiam alia proverbia adduntur, ex vulgaribus linguis, aut sacris literis desumpta: præterea similitudines, emblemata, apologi.

Hac igitur capitum serie in singulis fere quadrupedibus, avibus, piscibus vititur, nisi ubi peregrinorum animalium natura, non ita bene vel nobis cognita sunt, vel veteribus descripta, tum enim necesse fuit, aliqua capita omittere. Ex hac tamen capitum

CON. GESNERI PHILOSOPHI

Quæ nam res
prehendantur
in animalium
historia.

Centones.

Vfus huiusmodi
Centonum.

enumeratione, etiam hi quibus non uacat totum opus inspicere, facile animaduertent, quanta diligentia quam magno labore opus tam grande confectum fuerit. Quò minus audiendi sunt, qui doctissimi hominis labores eleuare conantur, & fictis criminacionibus immeritò proscindunt. Aiunt esse centones, ex varijs authoribus confutos, omnibus nimia prolixitate molestos. Ordinem seruari puerilem, & Grammaticum, non philosophicum, quale in animalibus describendis Aristoteles & seruauit, & seruare docuerit. Stilum præterea reprehendunt nonnulli: & icones nonnullas falsas esse aiunt, alias verò malè & ineleganter pictas. Horum omnium criminacionibus, quamuis optimè Gesnerus noster, iam ante responderit, tamen mei officij esse existimo in hac uita eius descriptione, paucis eius responsiones repetere, & labores maximos, & utilissimos, contra calumnias aduersariorum tueri. Centones, inquit, sunt libri Gesneri de animalibus: quasi verò non id ipsum author palàm profiteatur, hæc ex multiplici lectione & omni authorum genere esse congecta. Quòd si ostendero hæc maximis laboribus esse collecta, eumq; usum habere, ut optatum foret in omni artium & disciplinarum genere huiusmodi vel centones, vel pandectas extare, fateantur se vel imperitos qui hæc ignorent, vel ingratos, qui nulla ratione habita laborum maximorum, quos in hoc opere exantlauit, & publica studiosorum utilitatis, id temerè damnare ausi sint. Ac laboris immensi esse, vel tantum opus describere nemo non uidet, sed ex veterum & recentiorum libris materiam amplam congerere, multa ex diuersis linguis transferre, multa obseruare, & propria experientia usu & ratione confirmata veteribus addere, atq; hæc omnia ordine digerere, & singula in suos locos referre, que ille hominem non tantum laboriosum & diligentem, sed linguarum quoq; peritum, iudicij exacti, & methodi non imperitum. Tale autem opus pandectarum doctoribus & professoribus cuiusq; scientie, magnam utilitatem affert. Quoniam enim eiusdem argu-
gumentum

gumenti scriptorum omnia loca in vnum congeruntur, si qua apud aliquos fuerint dubia, obscura, pugnancia, falsa, corrupta, facillime & certissime mutua collatione authorum explicantur, conciliantur, arguuntur & emendantur: estq; hoc genus commentariorum longè præstantissimum. Et quanquam propter magnitudinem operis, continua lectione huiusmodi commentarij volui non possint, præsertim ab illis, quibus per occupationes, aut diuersum genus studiorum, id facere non libet, aut non licet, erunt tamen illis etiam vtiles, si eis tanquam Dictionarijs vti voluerint, ita vt vna tantum de re de qua inquirent in ipsis, legant, quam propter ordinem eundem perpetuò seruatum reperient facile. Consulitur autem hac ratione, & laboribus studiorum, ne eadem toties apud diuersos sint legenda, non acquiescente interim animo, dum aliud apud alios fortè melius inuentum iri speratur: & tempori parcutur, cuius iactura est preciosissima, quando semel omnia tantù & vno loco leguntur, neq; diu inquirendum est: sumptus quoq; minuuntur, quò minus multi codices sunt emendi. Quare etsi huiusmodi commentarij, centones appellantur & prolixi sint, tamen vtilitas facile prolixitatem excusabit.

Quòd autem ordo reprehenditur, vt qui magis sit Grammaticus, quam Philosophicus, quod illi quasi crimen aliquod obijciunt, id ipsum ingenuè author fatetur, & nos cur hunc ordinem secutus sit, supra exposuimus, atq; ostendimus eum, hac in re, vt in cæteris omnibus, non tam suæ laudi, quam satis magnam apud omnes bonos consecutus est, quàm vtilitati publicæ voluisse consulere.

Quod si stilus non satis elegans & ornatus quibusdam videtur (quæ tertia fuit accusatio) cogitèt illi, qui hæc reprehendunt, eum in maxima totius operis parte, adscribere verba authorum ex quibus aliquid desumpsit: quare si qui illorum minus purè & ornate, nonnunquam etiam barbare & ineptè locuti sunt, ipsi culpani præstabunt. Deinde verò, quæ ipse suis verbis describit, ea

Ordo historię animalium.

Stilus Gestneri in historia animalium.

multis in locis, ubiq; purè & Latinè, plerunq; etiam eleganter & ornate scripta sunt. Danda autem est illi venia, si in rebus tam varijs & innumeris occupatissimus, non tantum opera quantum alioqui potuisset, orationi excolendæ impendit. Nam & ipsum operis argumentum, orationem non tam grauem quàm perspicuam & interpretationi aptam requirit, quando authorum verba non tantum recitantur, sed plerunq; ubi opus est, explicationes adduntur: vt non tantum historia animalium hi libri dici possint, sed commentarij in authores, qui de animalibus scripserunt. Et ipsa historia animalium rerum cognitionis contenta, non admodum orationis ornatum desiderat. Imò vt Plinius in simili opere scribit, huiusmodi lucubrationes, nec ingenij sunt capaces, nec admittunt excessus, aut orationes sermonesque, aut casus mirabiles, vel euentus varios, aut alia iucunda dictu aut legentibus blanda: sterili materia, rerum natura, hoc est, vita narratur, & hæc sordidissima quoq; sui parte, vt plurimarum rerum aut rusticis vocabulis aut externis, imò barbaris, etiam cum honoris præfatione ponendis. Quod si Plinius, qui Latinæ linguæ puritatem cum lacte hauserat, & Mæcenate vsus Vespasiano plurima adiumenta habebat, tamen de stili angustia & ruditate, in simili argumento excusationem instituere voluit, quanto iustius venia dabitur Gesnero nostro, si non ubiq; oratio eius delicatioribus auribus satis faciat, homini inter Germanos nato & educato, cui latina lingua peregrina, cui nulli Mæcenates, in tanto opere impedimenta autem plurima obiecta fuerent?

De Iconibus
animalium.

Et quod iam de genere dicendi diximus, id illis quoq; responsum esto, quibus Icones non satis elegantes esse videntur. Alij quidem liberalitate principum virorum adiuti, animalium & plantarum figuras eleganter in æ insculptas in publicum ediderunt, at in huius operis editione sumptus omnes, vnus typographus sustinuit: quare si quid in elegancia peccatum est, culpam præstabit typographus, sculptores & pictores, non autem author ipse. Falsas autem confictasque imagines ab ipso positas esse, vt ita

lectori imponeret, falsa confictaq; est accusatio: etenim si qua vel falsa, vel saltem suspecta sunt icones, indicat a quo acceperit, monet sibi suspectas esse, certis rationibus adductis reprehendit: in his quoq; qua ad uiuum sunt expressa, sicubi pictor lapsus fuerit, quid erratum sit, sedulo monet ac se excusat. Tanta igitur ingenuitas cum toto opere usus sit, dolendum est homines literatos, tam non ingenue illius laboribus obrectare. Atq; utinam illi, qui Gesneri nostri labores criminantur, sua ipsorum intueantur, qua ipsis forte perfecta expletaq; omnibus numeris & partibus videntur, inuenient certe in his sua opinione plura qua refecare vel addere possint. Quod si quis etiam mediocriter doctus, indices seu nomenclaturas animalium, quas ille varijs linguis librorum inicijs praefixit, legat, & ipsa tantum nomina secum expendat ingenue, quenam sibi nota, que item incognita sint, facile agnoscat qui fuerit Gesneri nostri labor, qui non solum tot nomina, sed res ipsas tanta diligentia persecutus est.

Verum nunc eius eruditionem & diligentiam praedicare nolo, neq; enim illi aliena laude opus est, quem satis laudant apud omnes doctos & bonos, scripta ipsius plurima & doctissima. Et quia satis multa de animalium historia scripsi, ad reliquos ipsius labores venio: superius autem ostendi eum, in omnibus natura partibus pernoscentis, summa diligentia versatum esse, praecipuo tamen studio obseruasse, qua de metallis, plantis & animalibus tradita sunt. Et si verò quas inceperat descriptiones, absoluerit in vniuersum non potuit, maxima tamen pars historiae animalium absoluta & edita est. De metallis autem & gemmis exiguum quidem libellum edidit, collegit tamen immensam materia: & quia a fodinis metallicis longius aberat, quam ut ipse singula eo loco quo nascuntur inspicere posset, fecit quod & ante in animalium historia fecerat. In illis locis ubi praestantissima sunt fodina, amicos sibi quam plurimos comparauit, qui illi quam plurima & rarissima misere: itaq; quod regio nostra illi denegabat metallorum non fecunda, id diligentia & amicorum studio pensauit.

De metallis & gemmis.

Studium rei
herbariæ.

CON. GESNERI PHILOSOPHI

Veruntamen in nulla parte naturæ rerum diligentius est
versatus, nulli rei plus temporis & operæ impendit, quam plan-
tarum cognitioni. Etenim adolescens aut potius puer (ut ab ini-
tio indicauimus) à patruo ad hoc studium institutus est, idq;
deinde semper amauit, seq; in eolibentissimè exercuit. Nam &
Lausannæ cum esset, sæpe herbarum gratia montes Sabaudia pe-
rerrabat, & Basileæ non minori studio ad Rheni ripas, & passim
etiam per latè patentes campos, & in vicinis montibus plantas
inuestigare solebat. Tiguri autem postquam habitare cepit, non
tantum in agros & montes vrbi vicinos herbarum noscendarum
causa exire consueuerat, sed quotannis ferè aliquam peregrinatio-
nem in alias Heluetiæ partes eiusdem rei gratia suscipiebat:
itaq; magnam partem alpium Rheticarum & Helueticarum,
plantarum causa perlustrauit. Quinetiam cum Venetias profectus
esset, ut Mediterranei maris pisces in vrbe celeberrima cognosce-
ret, non minori cura & studio in illo itinere plantas, quam in ipsa
vrbe pisces, & obseruauit & depingi curauit. Eademq; diligentia
in peregrinationibus Gallicis est usus. Obseruabat autem non
tantum plantas à veteribus, Dioscoride, Plinio, & Theophrasto
descriptas, aut à recentioribus Ruellio, Fuchsio, Trago, sed natu-
ræ ipsius obseruator, omnes ante sibi non visas plantas colligebat,
depingebat, in hortulo suo plantabat. Diligenter præterea primas
qualitates plantarum & temperamenta inuestigabat, & in huc usum
quasuis plantas gustabat, alligabat corpori, & varijs rationibus
earum vires experiebatur. Nec verò suo vnus iudicio utebatur,
sed libentissimè aliorum sententias audiebat, nec medicorum tan-
tum, sed vulgarium quoq; hominum: neq; enim pudebat eum à
rusticis, & sæpe etiam à mulierculis, vulgaria nomina planta-
rum discere, & usum herbarum in medendo quem ipsi aut ex-
perti essent, aut à maioribus suis accepissent. Habent enim sæpe
numero homines rustici varia experimenta à maioribus quasi
per manus tradita, quibus sæpe feliciter admodum vtuntur: hæc
ille neq; aspernabatur fastu quodam, quo sæpe homines aliqui
eruditi

eruditi, inflati etiam optima spernunt: neque statim quibus suis fidem habebat, sed singula, ratione & methodo exacta diligenter examinabat. Conferebat autem magno cum iudicio plantas quas norat cum veterum descriptionibus, atq; ut hoc rectius facere posset, prius veterum descriptiones Theophrasti, Dioscoridis, Plinij, diligentissimè inter se contulit: ex qua collatione, multa in Plinio castigavit: multa malè ab illo ex Dioscoride translata esse ostendit: eodemq; modo non pauca in Dioscoride & Theophrasto eorumq; interpretibus, corrupta, aut malè translata emendavit. Tantam eius diligentiam cum agnovissent complures homines doctissimi, ut qui eius iudicio multum tribueret, certatim ad eum misere semina varia, & plantas quamplurimas, cum recentes, cum siccas: idq; ex Italia, ex Gallia, ex Germania, & ex Anglia vsq;. Itaq; cum propria diligentia, tum amicorum studio collegit plus quam quingentas plantas, quarum descriptiones apud nullum veterum extant. Iamque se operi accinxerat, ut que triginta fere annis maximo studio & labore penè infinito collegerat, in publicum ederet, cum fati vi nobis ereptus, præclarum opus absoluere & expolire non potuit. At tamen ne tanti eius labores perirent, quacunq; de plantis collegit & annotavit, ea omnia cum decumberet: testamento legavit clarissimo medico Caspario Vuolpchio, eiq; operis editionem commisit: & quantumvis æger & admodum infirmus, diligenter tamen & accuratè methodum quam servare instituerat, exposuit. Antequam verò in morbum incideret, figura plantarum quam plurima ligno insculptæ fuerunt, in quibus depingendis ipse frequens pictori aderat: & curabat sedulo, primum, ut certa servaretur in omnibus proportio, ut pictor non artem suam ostentaret, sed naturam imitaretur & ad illam quam proximè accederet, & in folijs fibras, in floribus lineolas, non quas ipsi collibisset, sed quas natura in his finisset quam exactissimè repræsenteret. Diligentia huius non dubito Vuolphium nostrum heredem quasi fore, qui quonia hoc onus in se recepit, pro sua erga Gesnerum fide & amore operam dabit, ut

CON. GESNERI PHILOSOPHI

ne scheda quidem collectaneorum eius de plantis pereat, & rotum opus quàm elegantissimè absoluatur, & in lucem edatur. Partius autem de tam præclaro & à multis diu expectato opere nunc scribo, quod Volphij Hypothesis in publicum edita satis explicet, quid studiosis hic expectandum sit.

De cognitione
rei medicæ.

Quoniam verò hæcenus studia & labores Gesneri qua potui diligentia persecutus sum, deinceps antequàm de reliqua vita & moribus dicam, professio ipsius postulat, vt de re medica aliqua etiam exponam: quod faciã quàm paucissimis, ne in re mihi incognita temerè quicquam scribam, vt mihi dicatur, Sutor ne vltra crepidam: ea enim quæ hæcenus exposui, magis sunt artium humanitatis studiosis cõmunia. Quantum in cognitione rei medicæ valuerit, medicorũ esto iudicium: nos de artis vsu ea quæ nobis ex ipso cognita sunt scribemus: quod si non multa proferemus, mirum nemini videbitur, qui mores nostrorum hominum norit: quorum plerique à pharmacis abhorrent, & medicorum opera non nisi in extremis & desperatissimis morbis vruntur. Præterea Gesnerus qui nollet medicinam quaustus causa facere, ætatis suæ partem maximam domesticis lucubrationibus consumpsit: interea in medicina non parũ potuit. Nam & hydropes aliquot graues, apoplexias non paucas, epilepsias plurimas, & alios ingentes morbos curauit in ijs, qui & maturè accersere & obtemperare voluerũt. Senes asthmaticos quosdam iam ferè animam exhalantes reuocauit. Arteriarum in temporibus sectionem, vteri clysters in grauissimis mulierum morbis, ab Hippocratis vsque seculo repperijt, & ijs non semel feliciter vsus est. Remedia quoque alia preciosa & singularia plurima habuit, quæ partim ab amicis accepit, partim ipse, vt fuit eruditione & experientia nulli secũdus inuenit, quibus non infeliciter sepe vsus est. Quantum verò illi medici doctissimi eribuerint, malo ex ipsorum scriptis cognosci. Certè prudentissimi viri, qui officinã Frobeniana Basileæ præfunt, cum superioribus annis Galeni opera in publicum ederent, hunc vnum editioni præesse voluerunt, quod existimarent et eius iudicium

iudicium esse exactissimum, & nominis gloriam & auctoritatem esse maximam, quæ operi non vulgarem commendationem asferre posset.

Posteaquam quæ eius fuerint studia exposui, venio nunc ad vitam & mores: & quoniam pietas in Deum veraque religionis studium, in hominis vita principem locum tenet, ab eo ordiar, & quis eius de religione sensus fuerit exponam. Primum itaque existimabat omnem de religione doctrinam ex sacris literis esse petendam, ideo eas libenter & sæpe legebat, præcipuè tamen Psalmorum lectione afficiebatur, quos sæpe Hebraicè legebat: plurimum etiam Apollinarij Græca paraphrasi delectabatur. Deinde cum magna soleat esse veterum auctoritas, qui quondam melioribus ecclesiæ temporibus floruerunt, si quid haberet ocij, libenter in horum lectione consumebat, præsertim Græcorum quorum plerosque legit, quosdam etiam in Latinam linguam trastrulit. Tanto autem studio sacras literas legit, ut de grauisimis controuersijs religionis nostræ optimè iudicare posset. Neque sententiam suam dissimulabat, sed palàm testabatur se vniuersam doctrinam nostrarum ecclesiarum, ut sacris literis & veteris patribus consentientem, amplecti & ex animo probare. Præterea cum superioribus annis grauis controuersia de sacra trinitate exorta esset & agitata in ecclesijs Poloniæ, qua nunc quoque miserè lacerantur & vexantur eius regni plures ecclesiæ, haberet autem amicos ex illo regno doctos & nobiles viros, sæpe illis suam sententiam coram exposuit, & discedentibus scriptam dedit, ac eos ad constantem veræ doctrinæ professionem cohortatus est: atque grauisimis rationibus & scripturarum firmis testimonijs Antitrinitariorum errores damnauit. Coluit quidem multorum amicitiam qui diuersam de religione sententiam sequerentur, in nullius tamen gratiam, suam de religione persuasionem non modo mutauit, sed ne dissimulauit quidem. Audiebat autem conciones sacras, non tantum festis diebus, sed quotiescung Bullingerus, quem ille præ ceteris obseruabat, con-

Iudicium eius
de religione,

CON. GESNERI PHILOSOPHI

cionaretur (quod præter diem dominicum bis ille in septimana so-
lebat facere) assidue intererat, plerunque secum Hebraicum
codicem afferens, si ille librum aliquem veteris testamenti inter-
pretaretur. Quamuis enim medicus esset professione, existimabat
& recte, cognitionem veræ religionis nihilominus ad se pertinere,
& ad omnes qui modo omnibus commune nomen Christiani ho-
minis tueri velint. Statuebat etiam hunc esse præcipuum fru-
ctum studiorum suorum qui ex illis ad usum ecclesiæ redundaret:
ideoque in animalium historia multum laboris impendit He-
brais nominibus interpretandis: & ferè omnia illa loca scriptura-
rarum, in quibus animalium mentio fit, accuratè interpretatus
est, ut ex sua professione aliquid studiosis sacrarum literarum
commodi afferret.

Vita & mores.

Respondere autem vita eius & mores veræ religionis pro-
fessionem: summa enim illo fuit humanitas, simplicitas, integri-
tas: nulla ostentatio, luxus nullus, libidinis ne vestigium qui-
dem apparebat: pudoris & verecundiæ tantam habebat ratio-
nem, ut obscænum aliquid non modo ipse dicere, vel ab alijs audi-
re, sed ne legere quidem sustineret, quod satis testatur Martialia
ab ipso castratus. Adeo autem boni mores illi curæ fuere, ut sæ-
pè cum gravissimis theologis consultaret, quam tandem ratio-
ne collapsa ecclesiæ disciplina restitui possit: dolebat enim illi ut
bonis omnibus, doctrina religionis à tam multis erroribus repur-
gata, in morum & vitæ reformatione adeo tardos progressus fieri.

Amicitias quo
modo coluerit.

Amicitias bonorum & doctorum hominum studiose sibi com-
paravit, & summa fide atque constantia coluit. Inducant hoc non
tantum inscriptiones quamplurimæ, in quibus beneficia amicorū
celebrat & se gratū exhibet, sed multa officia, cum privatim tum
publicè, amicis exhibita. Quorundam enim libros ab ipsis in-
mendata recognouit: plurima in lucem edicavit: præfationes
addidit, aut aliquid suorum scriptorum adiunxit: multis etiam
dedit Græca exemplaria quæ illi transferrent & in lucem ede-
rent.

rent, alijs alias occasiones se exercendi praebebat. Mirificè enim amabat eos, qui vel mediocres progressus in literis fecissent, & assidui ac diligentes in studijs essent, eorum conatus iuuabat & ingenia quacunq; ratione poterat excitabat. Commemorarem nominatum complures huius rei testes, si necesse esset, nunc cum ex Catalogo operum eius quem huic historix adiunximus, quid amicis praestiterit, facile appareat, libens ab hac commemoratione se persedeo. Certè ut alia omittam, vna operum Cordi editio, eius erga amicos fidem & in illis ornandis diligentiam testatur: Cordum enim cum adhuc in viuis ageret non nouerat, neque vlla amicitiae consuetudo ipsis inter se fuit, eum tamen propter communia studia amauit, & ea diligentia opera eius conquisiuit & in publicum edidit ut in proprijs maiore vti non potuerit. His moribus amicos sibi comparauit complurimos & domi, in patria, & apud exteras quoque nationes. Domi enim gratus & acceptus fuit Senarui, charus bonis omnibus: vulgus verò quod de literis iudicauit nescit, fortè non ita magni illi faciebat: ex his tamè qui ipsum familiarius nouerant, eum non tam propter eruditionem, quam propter morum integritatem amauerunt. Medici reliqui nostrae vrbis ipsum ut patrem amabant & venerabantur, quos ipse vicissim filiorum more complectebatur, & quacunq; re poterat iuuabat atq; ornabat. Ecclesiae autè ministri cum illo fraterno amore coniuncti fuerunt, quorum quicumque voluit, eius opera parata & gratuita semper vsus est. Neque in patria tantum, sed in exteris regionibus theologos, medicos, pharmacopectos quamplurimos habuit artissima amicitia sibi coniunctos: non tantum Germanos, sed Anglos quoque & Gallos & Italos & Polonos.

Patebat porro eius domus semper omnibus peregrinis, praecipue literatis hominibus, quorum plures ad illum quotidie confluebant, alij ut ipsum viderent & noscerent, alij ut aliquid rarum & spectatu dignum apud ipsum viderent. Erat enim domus eius rebus huiusmodi referta, habebat omnium fere peregrinorum animalium vel cadauera, vel effigies coloribus eleganter ad viuum

Hospitalitas.

expressas: plantas autem plurimas & nostris regionibus ante-
gnotas aiebat in suis hortulis, plures siccatas in suis thecis recondi-
tas habebat: collegit quoque gemmarum, metallorum, & rerum
fossilium non contemnendum thesaurum. Hæc autem vniuersa
non sibi tantum recondita seruabat, sed quicumque rerum natura
studiosi illum accederent, his libentissime singula demonstrabat,
& eruditè ac suauius de eorum natura & viribus diserebat.
Etenim cum natura liberalis & munificus esset, auro autem &
opibus amplis non abundaret, ea quæ ipsius muneris erant, quæ
ex eruditionis variæ & experientie thesauris depromebantur, li-
bentissime elargiebatur. Nam cum à præstantissimis Germaniæ,
Galliæ, Italiæ medicis multa haberet in arte medica secreta, ut
vocat, multa etiam suo Marte inuenisset, vsuque felici compro-
basset, quæ si sordidus fuisset ac auarus, ut plerique nostro seculo
sunt, sibi seruare potuisset, ac rem suam familiarem inde augere,
illa tamen omnia, ut fuit publicæ vtilitatis studiosissimus, par-
tim in communem omnium vsum vulgare, partim amicis peren-
tibus communicare, nunquam est dedignatus. Etenim huic eius
ingenuè munificentie studiosi medicinæ acceptum ferunt, Euo-
nymy thesaurum, in quo per multa præclara & recondita in lucem
edidit: & nisi morte præuentus fuisset, alteram partem addidurus
erat, in quam non minus multa & rariora remedia congesta
Præterea clarissimi, doctissimi que medici quos honoris causa Adol-
pho F. Achilles P. Gasserus Augustani, & Ioannes Funccius
Memmingensis & alij plures huius rei testes fide dignissimi es-
se possunt, qui & exquisita remedia illi miserunt, & vicissim eius
beneuolentiam in eodem studio sæpenumero experti sunt.

Liberalitas.

Iudicium Imp.
Ferdinandi de
Gesnero.

Ob has igitur præclaras & excellentes virtutes cum singulari
eruditione coniunctas, doctissimi quique viri eius amicitiam experi-
uerunt: nec aspernati sunt præstantissimi regum & principum medici
ipsum præceptorem vocare, & eum elogijs compluribus ornare,
quæ ego nunc libens prætereo. Veruntamen iudicium grauisimum
Impe-

Imperatoris Ferdinandi sacratissima memoria, quod non multo ante obitum de Gesnero sapientissimum fecit, absque piaculo omittere non possum. Commendabant Gesnerum Maiestati Casarea singulari studio D. Iulius Alexandrinus & D. Ioannes Crato summi philosophi & excellentissimi Casarea Maiestatis medici: atque illi eum imagines familiae & priuilegia, quibus lucubrationes eius auctoritate Casarea communirentur, à sapientissimo Imperatore impetrarunt, perferente hoc ad Imperatoriam Maiestatem viro amplissimo D. Marco Singkmosero, Serenissimi Romanorum Imperatoris Secretario & consiliario Casareo. Ibi tum sapientissimus Imperator Ioannem Cratonem in prandio multis astantibus & praesertim clarissimis viris Casarea Maiestatis medicis D. Iulio Alexandrino & D. Stephano Laureo Amorfortio, & D. Ioanne Nauio, illustrissimi principis Electoris Saxoniae archiatro, qui vnà cum superioribus valetudinis Caesaris curam gerebat, interrogauit num de facie Gesnerum noscet. Negabat ille aliter ac ex literis, & certorum hominum sermonibus cognitum, Cui Caesar, Credas inquit (verba haec sunt sacratissimi & sapientissimi Imperatoris) Gesnerus est tota probitas. Possem & alia virtutis eius testimonia proferre, sed hoc sapientissimi Imperatoris iudicium multorum loco esse poterit: & posteritas, cessante post obitum inuidia, ex scriptis ipsius non tantum de doctrina, sed vita & moribus rectius iudicabit.

Nunc quoniam ea quae de vita eius memoriae prodenda esse visa sunt, scripsimus, de eius obitu pauca scribemus: qui quidem vita eius pie & innocenter actae consentaneus fuit. Cæperat apud nos superiori anno grassari pestis, quae ciues multos, & inter cæteros eruditione clarissimum virum Theodorum Bibliandrum nobis abstulit: eo tempore iam tum sibi mortem praesagire Gesnerus noster cepit: in somnis enim se à serpente morderi visus fuerat, hunc morsum pestem esse cum à somno euigilasset interpretatus est, & hoc suum somnium literis mandauit.

Somnium de obitu.

CON. GESNERI PHILOSOPHI

Præfagiones
de morte.

Ab eo tempore, etsi dudum ante humana omnia meditata illi fuerint, tamen certius sibi exitum vitæ imminere conijciebat, seque quotidie ad beatam felicemque migrationem præparabat. Extant in literis ad amicos complures huiusmodi verissimæ præfagitiones, testimonium pectoris pleni pietatis, ex quibus nonnullas hoc loco inserere non pigebit: eas me non fingere testantur viri clarissimi, qui literas ipsius manu exaratas habent, quas amicis pluribus legendas exhibuerunt. Superiori igitur proxima æstate quinto Calendas Septembris ad excellentissimum Casareæ Maestatis medicum Ioannem Cræonem, in epistola quadam hæc verba posuit. Ad Oceanum stirpium mearum rebus alijs omnibus relictis iam iam accedam: in quo κατὰ νόσον & laboribus fractus veluti que effectus, vel ipso in opere, vel paulò post ad meliorem vitam transiturus videor: & Deo gratias ago, qui mihi animum transeundi emigrandi que satis promptum & alacrem dedit, quem ut spiritu suo confirmet & augeat oro. Scripsit deinde rursus hæc ad eundem 20. Octobris. Opus historiae stirpium ex libris 260. concinnanda subiui: nec pœnitet me adhuc laboris quamvis immensi. Quod si Deus me ad meliorem vitam prius auocare voluerit, quam perfecero, sic quoque gratias illi agam. Præterea ad G. L. V. D. Adolphum Occonem Adolphi F. paulò ante obitum epistolam Græcam accuratè elaboratam scripsit in qua inter alia hæc quoque leguntur.

Ἀληθῆς ὄντως φιλοσοφία, ἢ σοφία μᾶλλον ὡς κατ' ἀνθρώπων ἢ τὸ τέλος νοῶσα, εἰ τοιοῦς ἄλλοις τὸ ἴδιον ἐκείνων, καὶ τὸ κατὰ ἡμᾶς μάλιστα, τὸν θάνατον λέγω, ἕτως ὡς καὶ ζῆντας πολὺ πλεονεχθῆναι προεπαερασκόμην ἡμᾶς. ἢ διάνοιαν συνεχῶς ἀπὸ τῆς σωματικῆς ἰδέας, καὶ τῆς ἐνταῦθα κόσμου χωρίζοντες, ὡς εἰ τῆς φύσεως, ἢ τῆς ὑπὲρ αὐτὴν προνοίας μᾶλλον, ἐπειγόμενοι εὐμεινῶς τε καὶ ἀπασιῶς ἐπεσθαι. δεῖ δὲ μακαρίαν καὶ εὐθεὴν ἡμῶν πίσιν τε καὶ ἐλπίδα: καὶ νυκτῶς τε καὶ ἡμερῶν πάντα, ἐπὶ τὸν κτῆσιν αἰπάντων, ἡμῶν δὲ καὶ πατέρων, τὸν ἐραῖον γενέσθαι δεξιὰ καὶ

καθ' ἣν καὶ ταῦτα τὰ ἐπύλλια αὐτοχειράζει μοι ἐπήλθε.

Εὐδαίμων πρῶτα μὲν ὁ Θεσκελα πάντα νοήσας,

Εἶτα δ' ὄγ' ἐλπίζων, τὸ τρίτον ὅστις ἔχει,

Τρισμάκαρ ὁ τρίτατος: πρῶτος δὲ γ' ἵπαμοτερίζει.

Οὐ γὰρ αἴνευ πεισῆς ἐλπίδ' ἔστι μάκαρ.

Πλείονα δ' ἐννοέων δ' φλαϊότερος πέλει ἐνθεν,

Αἰεὶ ἀπιστος ἐὼν, ἐλπίδ' ἔσται ἀνδρῶν.

Ἐλπίς δ' ἢ γ' ἀγαθῆ γηροξόφος ἔστι γλυκεῖα,

Καὶ φυγάδας βόσκει παρ' ἴδ' ἔλπίς ἀγῆς.

Καὶ θανάτου δ' ἀκμὴν κραδίω μόνη ἔλπίς ἀγάλλει

Ἀνδρῶν δ' οὐ βίβων ἐρανόφοιτον ἀκ'.

Νηπιονέες τ' ἀλυπὸν τε, κακὸν ἐπήληθον ἀπαύτων,

Πνεύματ' ἔξ' ἀγῆς πάντα τ' ἵπαρ δόμῳ

Ἐπ' ἀρρῶν φήλ' Ἀδολφει: μετ' ἔσται πολλὴ δ' ἀμυν ἀδελφοῖς

Ἐν χεῖρας πύσινους ἐλπίδ' ἔσται ὑπερ.

Ex his igitur praesagitionibus facile apparet, quàm pie illo iam dudum beatam migrationem meditatus fuerit, & quàm certo diuina quadam animi vi, mortem suam multò ante praeviderit. Etenim cum superiore hyeme pestis vim grassantem, apud nos euasisset, & eadem recrudescens, proximo autumno iterum clementius ageret, subito media fere hyeme inopinata vi morbi oppressus, & sicuti variacinatus fuerat, è medio cursu laborum ereptus, in felicem & sempiternam quietem translatus est.

Dies erat nona Decembris, quando laborare cepit, obiit de simateria, paulò ante mediam noctem. Carbunculus illi primò exortus est, in latere sinistro cordi directè imminens: etsi autem loco periculoso natus esset, minus tamen periculi videbatur, quod nullum dolorem capitis, nullam febrim, nullum aliud symptoma malum sentiret. Quinetiam vires eius morbo nihil ferè deiecit, suere, nunquam enim decubuit, nisi si quando se ita vi vestitus erat, in grabatum paululum reclinarer. Veruntamen quia ple-

Morbus Gen-
neri:

CON. GESNERI PHILOSOPHI

Testamentum. initio non magna vis morbi esse videretur, ipse quoque sibi moriendum esse statuens, amicis conuocatis, testamentum condidit, & quum quadam uxori, quadam nepotibus ex sorore legasset, heredem ex asse fecit sororem, quam adhuc solam habebat superstitem. Ne autem labores ipsius perirent, Bibliothecam suam omnem, Casparo Vuolphio medico, iusto precio vendidit, & illis diebus quibus aegrotabat, multa cum eo, & de plantarum historia, & de alijs suis laboribus, quos illi commendabat, locutus est: multa etiam illis diebus literis mandauit, ne qua post obitum vel in re familiari, vel in lucubrationibus suis confusio oriretur. Existimo autem hanc eius diligentiam, studiosis cognitu gratam fore: nam cum liberos non haberet, pij animi fuit uxoris, sororis & nepotum rationem habere; & quia lucubrationes multas publicae utilitatis causa susceperat, sapienter & pie iam moriens posteritati consuluit, suos foetus immaturos commendans amico fide-
li, docto, industrio, qui eos tandem perfectos in lucem daret.

**Confessio
fidei.**

Cum autem Ecclesiae ministri, frequenter illum accederent, libenter illorum consolationes audiebat, & cum illis de beata spe nobis in Christo proposita ex sacris literis colloquebatur. Pridie vero antequam ex hac vita excederet, cum multa de rebus domesticis cum Henrico Bullingero, quem summe amabat, collocutus fuisset, tandem praeclearam fidei suae Confessionem illo praesente fecit, & graui oratione protestatus est, se paratum esse in hac fide mori. Quinetiam cum ego illum cum ceteris nudius tertius ante obitum inuisissem, inter alia dicebat, se quidem de vita nondum desperare, si naturam spectet & vim morbi, attamen se paratum esse & cupere etiam ex hac vita plena non tantum miseris & calamitatibus, sed quod magis dolendum sit peccatis, in illam beatam & corruptionis ac vitij expertem transire.

Mors.

Quintus iam erat dies, ex quo aegrotare coeperat, cum medici non prorsus omnem spem abiessent, plurimum tamen de vita eius solliciti essent, ipse vero sibi meliusculè habere videbatur: itaque cum amici quidam noctu illi adesse cuperent, & aegrotanti assistere,

assistere, gratias illis egit, seq̄ eorum opera opus habere negabat.
 Et qui in vita multis commodus, molestus fuisset nemini, ne mor-
 bum quidem suum cuiquam præterquam sibi ipsi molestum esse,
 pariebat. Deductus autem in cubiculum, in quo semper solitus
 erat quiescere, ancilla vnica præsentē, fuis ardentissimis ad
 Deum precibus, sese ad quietem composuit. Verum circa horam
 noctis vndecimam, cum animaduertē vim morbi naturam
 superasse, vocata vxore, voluit reduci in suum Musæum, in quo
 pridie sibi lectum sterni iusserat, atq̄ paulo post, illic in manibus
 vxoris, inter pias preces, leniter exspirauit. Doluit morte eius
 vrbis tota: itaq̄ magna frequentia funus eius postero die omnium
 ordinum homines deduxerunt, & eum in summi templi peristy-
 lio sepelierunt, iuxta Ioannis Frysi sepulchrum, qui superiori
 anno ipsum præcesserat, vt post obitum eorum coniungerentur
 corpora, quorum animi semper fuere coniunctissimi. In eius verò
 locum, amplissimi senatus decreto subrogati sunt, Cl. medicus
 Georgius Cellarius, & Caspar Vuolphius, qui nunc in
 schola nostra Philosophiam docent, & rem
 quoque medicam feliciter
 exercent.

F I N I S.

CONRADI GESNERI

PHILOSOPHIAE INTERPRETIS ET

Medici Tigurini, De libris à se editis Epistola
ad GUILIELMUM TURNERUM

Theologum & Medicum ex-
cellentiss. in Anglia.

QVONIAM Scriptorum meorum haecenus à me editorum Catalogum à me petis, clarissime Turnere, en morem tibi gero: quod tua in me beneficia & amicitia nostra ius postulant: idq; eò facilius, vt eadem opera alijs quoq; viris eruditiss, qui idem à me interdum à diuersis regionibus petere solent, gratificer. Quamobrem etiam cytopographo libellum permisi excudendum, vt si quis requirat in promptu habeam, nec sapius eadem de re ad alios atque alios mihi scribendum sit posthac. Reperam autem omnia, quae à iuuentute vel ipse condidi, vel ab alijs condita ad editionem promoueri. In Bibliotheca nostra ante annos XVII. excusa, multa mearum lucubrationum desiderantur, posterius à me edita. In eiusdem vtò compendijs, apud nos & Basilea publicatis, quadam non rectè posita sunt. Has ob causas hinc simul omnes labores licerarios meos, eo ferè ordine, quo deinceps & scripti à me & editi sunt, enumerabo.

1. Primum igitur circa annum Domini 1537. Lexicon Graecolatinum, quod iam ante à diuersis & innominatis nescio quibus satis miserè confarcinatum erat, ex Phaurorini Camerici Lexico Graeco ita auxi, vt nihil in illo extaret, quod non vt singulari fide ac diligentia, ita labore maximo adijcerem: sed cytopographus me in scio, & prater omnem expectationem meam, exiguam duntaxat accessionis meae partem adiecit, reseruans sibi forte auctarium ad sequentes etiam editiones. Eodem paulò post defuncto, meum exemplar recuperare non potui. Ab eo etiam tempore.

tempore in gratiam Henrici Petri Basiliensis Typographi, ter aut quater ex diuersis lectionibus meis, idem volumen insigni accessione auxi, ita vt semper nominarem authores, à quibus singula excepissem, vt & authoritas maior esset, & orthographia minus corrumpeteretur: quod si alij etiam multi Lexicorum corruptores potius quàm authores, obseruassent, nõ vsq; ad eò aliquot millibus locorum corrupta hæc volumina hæctenus in publicũ prodissent, non solum Typographicis erratis passim innumeris absurdissimè referta, propter imperitiam illorum qui ad præla corrigunt: sed ipsorum etiam authorum, quorum plurimos idcirco sua nomina profiteri puduit. Vltima quidem editio à me locupletata Basilea nuper prodijt ex officina Hieronymi Curionis, anno 1560. Septembri, in folio, chartis trecentis octoginta quatuor. Cæterum hoc anno, quo hæc scribo. 1562. Geneuæ prodijisse audio longè copiosissimum emendatissimumq; Græcæ linguæ Thesaurum, à Rob. Constantino incomparabilis doctrinæ viro, ex Ioan. Crispini officina.

2. Medicaminum succiduorum (quæ Antiballomena Græci vocant) Galeno adscriptorum tabula Latinate donata, adiectis etiam Græcis multò castigatioribus, & annotationibus in quosdam locos. Eadem ex libris Dioscoridis, Aetij, & Pauli Aeginetæ passim excerpta, & in vnum diligenter conscripta, subiectimus. Charta sunt, quinq; cum dimidia, excusæ Basileæ in 8. cum Actuarij opere de compositione medicamentorum, apud Rob. Vuinter. 1540.

3. Enchiridion historię plantarum, ordine alphabetico, ex Dioscoride sumptis descriptionibus, & multis ex Theophrasto, Plinio, ac recentioribus Græcis additis: facultatibus autem ex Paulo Aegineta plerunq; quàm breuissimè adscriptis, &c. in gratiam medicinarum candidatorum, qui cognitionis stirpium causa rusticari interdum solent. Rob. Vuinter imprimebat in 8. Basileæ anno 1541. chartis nouendecim; & eodem anno Melchior Sessa Venetijs in 16.

CON. GESNERI EPIST.

4. Huic similem alium de ceteris simplicibus medicamentis libellum nondum edidi.
5. Compendium ex Actuarij Zachariae libris, de differentijs vrinarum, iudicijs, causis & praudentijs.
6. Vniuersalis doctrina Cl. Galeni Pergameni de compositione pharmacorum secundum locos affectos à capite ad calcem particularibus medicamentis omisiss.
7. Symbola Galeni experimentorum ex libris eius collecta, & aliorum quorundam. Hosce tres libros, Christophorus Frofchouerus Tigurinus typographus vno volumine coniunxit Tiguri 1541. in 8. chartis 24.
8. Apparatus & delectus simplicium medicamentorum, ex Dioscoride & Mesuaeo praecipue, alphabeti ordine, pharmacopolis maximè utilis liber.
9. Continentur autem eodem volumine, vniuersalia Pauli Aeginetae praepcepta de medicamentorum secundum genera compositione: & eiusdem argumenti omnia quae in Galeni libris de compositione med. & vniuersalia praepcepta extant, multis superflue dictis, & particularibus plerisque compositionibus remotis, &c. Frellonij fratres excudebant Lugduni 1542. in 8. chartis 18. & dimid. & Venetijs fratres de Nicolinis in 16.
10. Catalogus plantarum nomina Latine, Graecè, Germanicè & Gallicè è regione proponens, secundum ordinem alphabeti, Latinis praeeuntibus, vna cum vulgaribus pharmacopolarum nomenclaturis, &c. His accedunt in calce operis Nomenclatura stirpium secundum varias gentes, Dioscoridi adscripta, in ordinem literarum digesta. Liber impressus est Tiguri apud Frofchouerum, anno 1542. in 4. chartis 41. & dimid.
11. De syllogismis Compendium authoris incerti, è Graeco translatum, excusum Basileae in 8. chartis duabus & dimid. apud Ioan. Oporinum, cum Ioachimi Perionij lucubrationibus quibusdam in organum Aristotelis, anno 1542.
12. Moralís interpretatio errorum Vlyssis Homericis, authoris incerti.

- Commentatio Porphyrij philosophi de Nympharum antro in XIII. libro *Odyssææ* *Homericæ*. 13.
- Apologia quædam pro Homero & arte poetica, fabularumque aliquot enarrationes ex Commentarijs Procli Lycij Diadochi philosophi Platonici in libros Platonis de republica: in quibus plurimæ de dijs fabulæ, non iuxta grammaticorum vulgus historicè, physicè aut ethicè tractantur: sed theologicis (ut gentiles loquuntur) ex prima philosophia rationibus explanantur. Omnia per nos è Græco sermone conuersa, & euulgata Tiguri, 1542. in 8. chartis 12. ex officina Froschouiana. 14.
- Porphyrij philosophi quæstiones *Homericæ*. Pauli Silentiarij hemiambia, de thermis, & alia quædam ex Græcis eodem tempore, aut etiam postea à me conuersa, nondum in lucem exuerunt. 15.
- De lacte & operibus lactarijs libellus, philologus pariter ac medicus, cum epistola ad Iacobum Auienu Glaronensem de montium admiratione, excusus Tiguri 1543. in 8. char. 6. & dimid. 16.
- Ioan. Stobæi *Collectanea* siue *Loci Communes* CXXIII. ex omni genere authorum vetustissimorum Græcorum, cl. ferè congesti, ex nostra interpretatione Latina, &c. His accesserunt Theodori dialogus de amicitia exilio senarijs iambicis. Opuscula duo Platoni adscripta, vnum de iusto, alterum, an virtus doceri possit. Omnia Græcè & Latinè è regione, Tiguri apud Froschouerum, cum duplici indice, vno rerum, altero authorum, anno 1543. in folio, chartis 210. & iterum. Stobæi locis, cum ex manuscriptis exemplaribus, tum aliunde, auctis atque recognitis, anno 1550. & tertio, 1559. Eosdem locos Oporinus Basileæ edidit Germanicè, Ge. Laco interprete, Audio & Antuerpiæ Latina nostra seorsim excusa esse absque Græcis. Noua editio valde aucta parata prælo apud me est. 17.
- Heraclidis Pontici *Allegoriæ* in Homeri fabulas de dijs, & sermo Dionis de Homero Latini facti, excusi Basileæ apud Ioan. 18.

CON. GESNERI EPIST.

- Oporinum, adiectis etiam eiusdem Græcis, & alijs quibusdam raris ac elegantibus opusculis, anno 1544. in 8. chartis 14. & semis.
19. Michaelis Ephesij Scholia in Aristotelis libellos, nempe: De iuuentute & senectute, vita & morte. De longitudine & breuitate vitæ. De diuinatione per somnum. Omnia è Græco translata, & impressa Basileæ in 8. 1541. chartis 6. & dimid. cum Nicolai Leonici explanatione in primum librum Aristotelis de partibus animalium, apud Vuesthemerum. & Venetijs 1545. in folio, cum Alexandri Aphrodis. commentarijs in librum Aristotelis de sensibus, Lucilio Philaltheo interprete.
20. M. V. Martialis poeta Epigrammata (ad linguæ Latinæ copiam, & varias rerum nomenclaturas vilissimam) ab omni verborum obscenitate, in adolescentium præcipue scholarumq. usum expurgauit, & in locos circiter 86. digesti. His adiecti dialogi tres, quibus ratio huius instituitur redditur, & multa de puerilibus studijs commemorantur. Et in fine Annotationes Iac. Micijli. Froshouerus cudebat Tiguri 1544. in 8. chartis 28.
21. Ambrosij Calepini dictionarium linguæ Latinæ, quod anno 1544. mense Septembri impressum est Basileæ apud Leonhardum Hospinianum, innumeris locis castigauimus: & ex postrema editione Venetijs publicata ad insigne Sirenis, quæ supra quatuor millia vocabulorum ex probatissimis authoribus accessisse gloriatur, omnia in nostrum exemplar transfulimus: & prosodia, id est, quantitatis syllabarum notas (plerumq. etiam versus poetarum, quibus ea confirmetur) nouo labore singulis dictionibus, quæ ordine alphabeti explicantur, inscripsimus.
22. Caterum nomina propria, ex quibus maxima pars Venetæ accessionis constabat, seorsim à Latinis vocabulis in peculiare alphabetum, partim proprio labore, partim iuuantibus amicis, digesta sunt, additis omnibus illis, quæ in postremis dictionarijs poetici continebantur. Huic volumini titulum fecimus, Onomasticon nominum propriorum: quod tertio iam auctum & emendatum à nobis prodijt, Basileæ ex Hier. Curionis officina. In secunda quidæ editio-
ne, quæ

ne, quæcumq; Stephanus regius grāmaticus Græcus propria locorum nomina habebat, Latine interpretatus adieci, & loca castigavi innumera. Græca etiam nomina passim addita sunt. *Ultima editio publicata est Basileæ 1560. in fol. Sunt autem Latinarum dictionum chartæ cccxij. cum aliâs tum ex Pauli Manutij observationibus plurimum aucta: Onomastici verò nostri privatum chartæ lxx.*

In Lexicon Græcolatinum anno 1544. Basileæ excusum in 23
A. de utilitate ac dignitate linguæ Græcæ præfati sumus.

Antonij Thylesij Itali Consentini opuscula aliquot, partim 24
iam prius diuersis in locis, partim nunquam prius edita, cum styli Romana puritate, tum eruditione, varietate & lepore argumentorum, magno studiosorum applausu excipienda, Ioan. Oporino Basiliensi typographo dedi: qui ea publicauit 1545. in 8. chartis undecim. Ex his ligato sermone conditus est Imber aureus traegædia: & poematia vii. soluto autem Commentarij duo, vnus de coloribus, alter de coronarum generibus. Ab eo quidem tempore etiam alia quadam huius authoris poematia in Italia typis impressa nactus sum: quæ cum præcedentibus coniuncta denuò excudi optarim, vt tam elegantis scriptoris quæ extant omnia, vno volumine haberentur.

Bibliotheca vniuersalis, siue Catalogus omnium scriptorum 25
locupletissimus, in tribus linguis, Latina, Græca & Hebraica: extantium & non extantium, veterum & recentiorum, vsque ad annum Domini M. D. L X V. doctorum & indoctorum, excusorum & in Bibliothecis latentium: Opus nouum, & non Bibliothecis tantum publicis privatisue instituendis necessarium, sed studiosis omnibus cuiuscumq; artis aut scientiæ, ad studia melius formanda vtilissimum. Tiguri apud Froschouerum 1545. in fol. chartis 325. adiecto ad finem indice nominū vniuersorum, vt ea quorum prænomina fortè lector ignorat, inuenire possit. Non solum autem singula authorum scripta hoc volumine enumerantur, sed singulorum etiam librorum argumenta sæpius adscribuntur.

CON. GESNERI EPIST.

sive ex ipsorum authorum praefationibus, ut simul etiam styli alii quod specimen praebeatur Lectori, sive aliter: & super multis Censurae doctorum hominum, & alia quaedam, quae in Compendijs postea excusis, non meo quidem consilio omissa sunt, poterant enim brevius quidem exponi, non tamen prorsus omitti. Sed suum plerumque lucrum spectant typographi, potius quam vel authorum voluntatem, vel utilitatem Lectorum solidam. In Compendijs quidem illis postea impressis, per multa authorum nomina nova, recentiorum praesertim, accesserunt: sed omnis illa accessio seorsim etiam à Froschouero nostro excusa est, ut qui primam conditionem emerunt, aut deinceps etiam emperuri sunt, fructu illo non frustrentur.

- 26 Sententiarum, sive Capitū, Theologicorū praecipue, ex sacris & profanis libris Graecis collectorum digestorumq; in Locos communes, per Antonium & Maximū monachos, Tomi tres, Antonij loci Melissa inscripti, inq; duos Tomos diuisi, numero sunt 175.
- 27 Maximi verò 71. Tomo vno comprehensi.
- 28 Abbae Maximi, philosophi, confessoris & martyris, Aphorismorum seu Capitum de perfecta charitate & alijs virtutibus Christianis, Centuria 4.
- 29 Theophili sexti Antiochensis episcopi, de Deo & fide Christianorum contra gentes Institutionum libri tres ad Autolycum.
- 30 Tatiani Assyrij, Iustini martyris discipuli, Oratio contra Graecos. Haec omnia (quinq; diuersorum authorum volumina) mea cura ex codicibus manuscriptis transcripta, & meo labore emendata, ante & ad praelum, (praeter Maximi Centurias prius excusatas, nūc quidem castigatiores,) Froschouerus Graece excudit Tiguri 1546. in fol. chartis 73.
- 31 Et rursus eadem omnia in Latinum sermonem conuersa, eodem anno, in folio chartis 99. Ex his primam partē Melissa Antonij ego interpretatus sum: & Tatiani Orationem, cui & annotationes adieci. Secundā verò Melissa partē, & Maximi Locos Ioan. Ribittus Sabaudus Latina fecit. Maximi Centurias, 1670

centius Opsopæus: Theophili Institutiones, Conradus Clauserus.
Enumeratio medicamentorum purgantium, vomitoriorum 32
& alium bonam facientium, ordine alphabeti, excusa in 4. Ba-
sileæ in officina Frobeniana anno 1546. cum Antonij Musæ li-
bello de cataporsis.

Naturalis scientiæ totius Compendium, ex Aristotelicis a- 33
lijisq; libris ab Hermolao Barbaro patricio Veneto confectum, &
in Italia impressum mendosissimè, quoad eius potui, repurgatum
Ioanni Oporino tradidi, è cuius officina prodiiit chartis octo in 8.
anno 1548. quibus ille adiecit Hieronymi Vuildenbergij Auri-
montani in plerosque Aristotelis physicorum libros Epitomen,
chartis undecim.

Pandectarum siue partitionum vniuersalium, qui secundus 34
Tonus Bibliothecæ nostræ est, libri nouendecim. excusi Tiguri
apud Froshouerum in folio. 1548. chartis 191. In his libris om-
nium, qui in primo Bibliothecæ tomo nominantur authorum, &
plurimorum in super aliorum scripta, nõ alphabetico ordine vt in
primo tomo, sed secundum artium & scientiarum genera per cer-
tas classes & locos communes enumerantur: non titulis modò li-
brorum memoratis, sed capitum etiam inscriptionibus. Librorum in-
scriptiones hæ sunt: 1. De grammatica & philologia. 2. De
dialectica. 3. De rhetorica. 4. De poetica. 5. De arith-
metica. 6. De geometria, optica & catoptrica. 7. De mu-
sica. 8. De astronomia. 9. De astrologia. 10. De diuinatione
cum licita, tum illicita, & magia. 11. De geographia. 12.
De historijs. 13. De diuersis artibus illiteratis. 14. De natu-
rali philosophia, & theologia gentilium. 15. De prima philoso-
phia seu metaphysicis. 16. De morali philosophia. 17. De œcono-
mica philosophia. 18. De re politica, id est, civili & militari.
19. De iurisprudencia. His liber vicesimus subiungendus erat
erat de re medica, quem certas ob causas reliqui, & ne hætenus
quidem absolui, quamuis materia satis copiosa mihi sit congesta.

- 35 *Pandectarum, hoc est, secundi tomi Bibliotheca liber xxxj. suae ultimus, De theologia Christiana, seorsim cusus ibidem, in fol 1459. chartis 90. Est autem is liber veluti index per locos digestus in plerosq; veterum & recentiorum theologorum libros, hoc est, librorum titulos & capita fere, &c. Ex chartis nonaginta, quibus constat, postrema septem continent Indicem alphabeticum, huic de theologia libro & superioribus nouendecim communem.*
- 36 *Cl. Galeni librorum editioni Latina, quae publicata est Basilea in officina Frobeniana, ex Iani Cornarij recognitione anno 1549. capitum distinctionem & argumenta in plerosque libros, ab initijs singulorum, adieci: quae in multis (ijs praesertim, qui rithodice tractantur, ut vel Epitomes aphoristicae instar haberi possint.*
- 37 *Historiae animalium liber primus, qui est de quadrupedibus viuiparis, cum figuris ad viuum expressis: opus philosophis, medicis, grammaticis, philologis, poetis, & omnibus rerum, singularumque variarum studiosis, vtilissimum simul iucundissimumq; futurum: in quo non modo simplex animalium historia continetur, sed etiam veluti commentarij locupletissimi, & castigationes plurimae in veterum ac recentiorum eiusdem argumenti, quae videre nobis licuit omnia, ex authoribus fere ducetis quinquaginta, &c. Ita digestis commodo perpetuoq; ordine omnibus, ut quicquid de vnoquoque animali cognoscere libuerit, nullo negotio statim inueniatur. Neque enim ad continuam lectionem a nobis haec condita sunt, sed ut eorum qui Dictionariorum esse solet, ad inquirendum maximè, vsus sit: quod non intellexerunt, qui prolixitatis in hoc opere nos accusarunt. In sequentibus quidem animalium libris, minus prolixus fui, hoc est, in philologia parcius. Hoc volumen in Epitomen contraxit, philologia omni ommissa, excellens doctri- na & virtute medicus Laurentius Huel, in illustri Academia Genensi hoc tempore professor: idem fortè facturus in reliquis etiam nostris de animalibus libris, ut aliquando coniuncti publi- centur.*

cencur. In Germanicum verò sermonem simili compendio tran-
stulic hunc & secundum de quadrupedibus ouiparis, Conradus
Vitoduranus medicus, nunc etiam ecclesiæ minister: & similiter
de aquatilibus volumen.

Annum verò historiam Germanicam fecit, Rodolphus Husli-
nus, quæ iam excusa est anno 1548. chartis 87.

Thesaurus Euonymi Philatri de remedijs secretis, (voco 38
autem secreta, in quibus pars purior & tenuior, ab impuriore
crassioreque secernitur, arte,) liber physicus, medicus, & partim
etiam chymicus, & æconomicus in vinorum diuersi saporis appa-
ratu, medicis & pharmacopolis omnibus præcipuè necessarius, im-
pressus Tiguri apud Andream Gesnerum F. in 8. chartis 39.
anno 1558. Agit autem præcipuè de artificiosis aquarum & o-
leorum destillationibus siue extractionibus, ex herbis alijsq; sim-
plicibus medicamentis. Secunda eius editio prodiiit anno 1558.
adiectis quibusdam instrumentorum destillatoriorum figuris, &
nouo Iacobi Bessoni libello, de absoluta ratione extrahendi olea
& aquas è medicamentis simplicibus. Hunc librum cum in gra-
tiam Andree Gesneri patruelis mei, noui tum typographi, im-
maturum ederem, nomen meum addere nolui. Nunc quoniam &
magno studiosorum rei medicæ applausu eum exceptum video, &
aliquando absolutiorem dare cogito, si Deus vitam dederit: me
eius authorem esse dissimulare amplius nolui, præsertim cum iam
viri quidam eruditi id deprehenderint. Ex eadem officina Ger-
manicus etiam euulgatus est, Rodolpho Landebergero nostro (ec-
clesiæ Bulaci diacono in agro Tigurino) interprete. Et Latine
in 16. Lugduni: ibidemq; nisi fallor, Gallicè.

Veterum aliquot theologorum Græcorum orthodoxorum li- 39
bri Græci, & eisdem Latinitate donati e regione: quorum pleriq;
partim Latine, partim Græcè antehac non sunt editi, nostra ple-
riq; cura excusi, Tiguri apud Andream patruelem anno 1552.
in fol. chartis 104. Sunt autem hi: Canones Apostolorum, & ve-
terum tredecim sanctorum conciliorum decreta, à Clemente Ro-

CON. GESNERI EPIST.

mano, ut quidam putant, versi & collecti, &c. Ignatii martyris
& archiepiscopi Antiocheni, epistola duodecim, Io. Brunnero
Tigurino interprete. Athenagoræ Atheniensis philosophi Chri-
stiani Apologia, vel Legatio pro Christianis, ex nostra interpreta-
tione cum annotationibus nostris. Eiusdem de mortuorum resur-
rectione liber, Petro Nannio interprete, cum Hen. Stephani ty-
pographi doctissimi (qui hos duos Athenagoræ libellos & Nan-
prius excudit Genevæ) in Græcum simul contextum & Nan-
nij versionem Annotationibus. Aeneæ Gazæ Platonici Theophrastus,
sive de animarum immortalitate & corporum resur-
rectione dialogus, Ioan. Volphio ecclesiæ Tigurina ministro in-
terprete. Cydonij de contemnenda morte oratio, Raphaelis
Seilero I. C. Augustano interprete. Hermæ philosophi ita-
risi gentilium philosophorum, eodem interprete. Expositio cas-
pium admonitoriorum Agapeti diaconi ad Iustinianum impe-
ratorem, innominato interprete. Ex his ego suppeditavi Aeneæ
Gazæ Platonici Theophrastum, ex nobili reipub. Augustana
Bibliotheca nactus: & Ignatii epistolas, quas Lutetia paulo ante
Græcè excusas ignorabam.

- 40 In Hieronymi Tragi de stirpibus Commentarios Argentina
excusos apud Ribelum anno 1552. præfationem adiecti in gra-
tiam typographi, quæ continet Catalogum rei herbaria scriptoris,
qui ad illud usq; tempus aliquid ediderunt, extantium & non ex-
tantium, &c. satis copiosam, chartis circiter tribus.
- 41 De thermis & fontibus medicatis Heluetiæ & Germaniæ li-
bri duo, excusi Venerijs in officina Iuntarum, anno 1553. in fol.
chartis quinque cum quadrante, cum permultis aliorum libris, qui
thermas Italiæ descripserunt. Ab eo autem tempore, quoniam
plurima observavi, quibus hoc argumentum plenius illustrandi
spero me brevi eundem librum auctum & recognitum seorsim
editurum.
- 42 Tabule Collectionum, quibus per singulos anni menses, quæ
stirpes in singulis per Germaniam flores fructusque ut plurimum
pro-

proferat, ordine recenseatur, *Argentina à Rihelio impressa 1553.*
 in 8. chartis quinque cum quadrante, cum *Davidis Kyberi sum-*
mi amici mei, rei herbariæ Lexico: quod dum sub prælo esset, eodẽ
 anno, mense Ianuario, optimus & doctissimus vir peste sublatus
 obiit, mihi verò iam morti proximus quæ excudenda supererāt,
 ut ante prælum inspicerem ac emendarem cõmendari voluit, &c.
 itaq; præfationem in illum librum, & in authoris mortem *Idyl-*
lium lugubre Græcum: ordidi.

Icones animalium quadrupedum viuiparorum & ouiparo- 43
 rum, quæ primo & secundo historiae animalium libris à nobis de-
 scribuntur, cum nomenclaturis singulorum Latinis, Italicis, Gal-
 licis, & Germanicis plerunque per certos ordines digesta. Tiguri
 prodebat *Froschouerus 1553. in fol. chartis septendecim: &*
 rursus auctas ac recognitas tum aliàs tum multis descriptioni-
 bus & iconibus additis, quæ in historiarum libris non habentur,
 anno 1560. chartis triginta duabus. Ligari autem debent cum se-
 quentibus animalium iconibus.

Historia quadrupedum ouiparorum liber, id est, secundus de 44
 animalibus, cum Appendice ad quadrupedes viuiparas, anno
 1554. ibidem excusus in fol. chartis triginta septem. Et quia
 paruus est, commodè vno volumine cum historia auium, id est,
 tertio de animalibus libro ligabitur.

Historia auium liber, (qui est tertius de animalibus) cum fi- 45
 guris, ex eadem officina, anno 1555. chartis quatuor supra ducentas.
 In fine adduntur *Paralipomena.*

Icones auium omnium, quæ in nostra auium historia descri- 46
 buntur cum nomenclaturis singularum in linguis diuersis Euro-
 pæ: ibidem euulgata anno 1555. in fol. chartis triginta tribus.
 Et rursus anno 1560. nouis aliquot iconibus ac descriptionibus
 auctæ & recognitæ, chartis triginta septem. In eam editionem e-
 mendationes & additiones aliquot conieci ad finem Iconum qua-
 drupedum secunda editionis.

De medicina chirurgicæ præstantia & antiquitate scriptum 47

CON. GESNERI EPIST.

nostrum, & Enumerationem alphabeticam virorum illustrium qui rem chirurgicam vel scriptis vel artis usu excollerunt. Gesneri fratres duo (patrueles mei) Tiguri publicarunt, chartis septem & dimidia ferè, in volumine satis magno, quo diuersos chirurgiæ scriptores, mea ferè cura, complexi sunt.

48 De raris & admirandis herbis, quæ siue quòd noctu luceant, siue alias ob causas, Lunaria nominantur, Commentariolus: & obiter de alijs etiam rebus quæ in tenebris lucent. Inseruntur & nouæ quædam herbarum icones.

49 Descriptio montis Fracti siue Pilati vulgò dicti, iuxta Lucernam in Heluetia. Patrueles mei imprimebant Tiguri an. 1555. in 4. vnà cum Ioan. du Choul. G. F. Lugdunensis, Pilati montis in Gallia descriptione: & Ioã. Rhellicani Idyllio, quo Stocchorum montem altissimum in Bernensium Heluetiorum agro versibus heroicis describit. Chartæ sunt omnium duodecim cum dimidia.

50 Epitome Bibliothecæ nostræ tomî primi, à Conrado Lycosthene Rubeaquensi edita primum Basileæ, per Iosiam Simlerum Tigurinum recognita & aucta, plus quàm bis mille authorum accessione, excusa Tiguri apud Froschouerum in fol. 1555. chartis 105. Ad eam quidem augendam nos quoq; collectaneam nostram contulimus, &c. Huius Epitomes accessio, appendix primî tomî futura, seorsim etiam impressa est, vt supra diximus. Rob. Constantinus Gallus etiam Lutetiæ edidit Nomenclatorem scriptorum insignium, qui veluti Epitome breuissimâ vtilissimâq; Bibliothecæ nostræ est: vbi optimos quosq; veteres & recentiores scriptores nominat, extantes duntaxat, manuscriptos vel impressos, secundum genera artium & scientiarum digesto libro, &c. Eum Andreas Vuechelus Parisijs excudit 1555. in 8. chartis duodecim.

51 Mithridates, siue de differentijs linguarum, cum veterum, tum quæ hodie apud diuersas nationes in toto orbe terrarum in usu sunt, obseruationes, typis Froschoueri excusæ Tiguri 1555. in 8. chartis decem, cum tabula quæ orationem dominicam in plurimis linguis scriptam proponit.

- Libelli tres medicinales: *Vnus, De sanitate tuenda: Alter, 52.*
Contra luxum conuiuiorum: Tertius, Contra notas astrologi-
cas Ephemeridum de secandis venis. Sesquicharta à patruelibus
impressa 1556. in 8.
- Cl. Aeliani Prænestini Pontificis & sophista, qui Romæ sub 53.*
Imperatore Antonino Pio vixit, Meliglossus aut Meliphthon-
gus ab orationis suauitate cognominatus, monumenta quæ ex-
tant omnia Græcè, Latineq; è regione, cura & opera nostra in
lucem edita. Sunt autem hæc: De animalium natura libri XVII.
ex Petri Gillij Galli & nostra interpretatione, ad Græcos codi-
ces manuscriptos recogniti, & tertia ferè parte ex iisdem per nos
aucti, Græcè quidem prius antehac non excusi. Variæ historia
libri XIII. Iusto Vulteio Vuetterano interprete, nunc etiam
recogniti, De militaribus ordinibus instituendis more Græco-
rum Liber 1. à Fr. Robortello Vinensi in Latinum sermonem
versus, & ab eodem picturis quàm plurimis illustratus, nunc de-
nudò emendatior. Epistolæ rusticanæ, Sebastiano Guldebeccio Ti-
gurino interprete. Omnia Tiguri apud patruelles meos anno
1556. in fol. chartis centum septuaginta sex.
- De piscibus & aquatilibus omnibus libelli tres. 54.*
- 1. Halieuticôn P. Ouidij Nasonis emendatum & scholijs*
illustratum.
- 2. Aquatiliū animantium Enumeratio iuxta Plinium, 55.*
emendata & explicata, serie literarum.
- 3. Eorundem Nomenclator Germanicus longè copiosissi- 56.*
mus: Et alia quadam ad piscium historiam pertinentia. Andreas
Gesnerus F. excudebat Tiguri 1556. in 8. chartis 18.
- De stirpium aliquot nominibus vetustis ac nouis, vt sunt 57.*
Mamirâs, Mòly, Oloconitis, Doronicum, Bulbocastanum, Gra-
num alxelin vel Habbazix, & alia complura, Epistolæ duæ:
vna Melchioris Guilandini Borusii: & altera nostra, cum nouis
iconibus tribus. Chartæ sunt tres excusæ Basileæ apud Nic. Epi-
scopium F. 1557. in 8. & rursus cum epist. Matthioli Senensis.

CON. GESNERI EPIST.

58. *M. Antonini Imperatoris Romani & philosophi de seipso seu vita sua libros XII. vnà cum Marini Neapolitani libro de Procli vita & felicitate, Græcos è bibliotheca illustrissimi Principis Orthonis Henrici, cum vir doctrina excellens Michael Toxites nobis communicasset, describendos curavi, & ad archetypum contuli, & patriæli Andreae anno 1558. cudendos dedi, vnà cum translationibus Latinis, in Antonini quidem libros Gul. Xylandri Augustani; in Marini verò Proclum, amici cuiusdam nostri iuuenis pereruditi, qui præ modestia nomen suum exprimi noluit. Chartæ sunt triginta in 8.*
59. *Historia animalium liber quartus, qui est de piscibus & aquatilibus, cum iconibus, proculus Tiguri à Froschouero 1558. in fol. chartis trecentis & triginta quinq. Ad finem Paralipomena quadam accesserunt. Continentur autè eodem volumine Gul. Rondeletij quoque & Petri Bellonij de Aquatiliis singulis scripta.*
60. *Hannonis Carthaginensium ducis Navigatio, qua maximam Libycæ oræ partem ultra Herculis columnas lustrauit, è Græco sermone in Latinum conuersa, adiectis etiam scholijs. Sesquicharta impressa Tiguri apud Andream Gesnerum F. anno 1559. cum Io. Leonis Africani Descriptionis Africae libris nouem, in 8.*
61. *Xenocratis de alimento ex aquatilibus libellus Græcus nostra opera editus, idemq. Latinus ex nostra interpretatione, vnà cum scholijs. Chartæ sunt quatuor cum dimidia, proculsæ Tiguri apud Andream patriælem in 8. vnà cum Iani Dubrauij Olmucentis Episcopi, De piscinis & piscium qui in eis aluntur naturis libris quinq.*
62. *Icones animalium aquatiliu in mari & dulcibus aquis degentium, plusquam DC C. cum nomenclaturis singulorum Latinis, Græcis, Italicis, Hispanicis, Gallicis, alijsq. interdam. Exemplificantur autem singulorum nomina ac nominum rationes, præsertim in Latina & Græca lingua yberimè; & nomina confirmantur.*

firmendorum causa descriptiones quorundam, & alia quadam præsertim in magno nostro De aquatilibus volumine non tradita, adduntur: de quibus singulis Rondeletij, Bellonij, Saluiani, & nostra sententiæ explicantur breuissimè. Froschouerus cudebat Tiguri 1560. in fol. chartis 101. Hoc monendus est Lector, tres libros, quibus continentur Icones Quadrupedum, Auiuum & Aquatilibus, commodè vno volumine ligari.

Historia & interpretatio prodigij, quo cælum ardere visum est per plurimas Germaniæ regiones, ineunte anno 1561. die tertio à Natali Dominico: de quibus alijs quibusdam prodigijs veteribus ac nouis. Charta sunt tres impressæ apud nos eodem anno in 8. Conradì Bolouesi auctoris nomine, meum enim non ponere placebat, ne quis suorem vltra crepidam mihi obijceret. Placuit hæc interpretatio Anglis, qui sua lingua eam ediderunt. Amicus quidam hic Germaniæ reddidit, sed nondum edidit.

Dictionarium Germanicolatinum nostra adhortatione cooperiosissimum Iosua Pictorius noster confecit, excusum Tiguri à Froschouero in 4. anno 1561. cum nostra præfatione, in qua de lingua Germanica in vniuersum, eiusque dialectis, & quàm latè pateat: quid ei cum Gothica & Gallica commune: de quibus antiquis ac recentibus in ea scriptis, & illustrandæ eius ratione differimus, per sesquichartam ferè.

Valerij Cordi Simesusij Annotationes in Pedacij Dioscoridis Anazarbei de medica materia libros quinq;, longè alia quàm antehac sunt euulgatæ.

Eiusdem Historiæ stirpium libri quatuor, nunc primùm in lucem ediri, adiectis etiam stirpium iconibus, & breuissimis Annotationiunculis.

Eiusdem Sylua, qua rerum fossilium in Germania plurimarum, Metallorum, Lapidum & stirpium aliquot rariorum notitiam breuissimè persequitur.

Eiusdem de artificiosis extractionibus liber.

Eiusdem Compositiones medicinales aliquot, non vulgares.

CON. GESNERI EPIST.

His accedunt.

- Stoec-hornij & Nesi in Bernatium Heluetiorum ditione montium, & nascentiū in eis stirpium, descriptio Benedicti Aretij professoris in Schola Bernensi.
- 66.67. Descriptiones & icones quaedam plantarum nostræ, & De hortis Germania liber à me tum recens conscriptus. Hæc omnia typographo Argentinensi Iosia Rihelio suppeditavi, anno 1561. qui ea publicavit in fol. chartis trecentis ac tribus. Hortorum Germaniæ priuatim chartæ sunt XXXII.
68. Prolegomena in opera Galeni, Latina, quæ hoc anno 1562. Basileæ prodeunt, ex vltima doctissimorum hominum recognitio ne, &c. Chartæ sunt sedecim cum quadrante in magno fol.
69. Casij iatrosophistæ naturales & medicinales quæstiones LXXXIIII. circa hominis naturam & morbos aliquot, ex nostra interpretatione Latina. Eadem Græcè longè quàm ante hæc castigatores cum scholijs nostris. Iacobus Gesnerus imprimere bat Tiguri 1562. in 8. chartis nouem cum dimidia: vna cum Ant. Sneidergeri medici Catalogo medicamentorum simplicium pestilentie veneno aduersantium.
70. Sanctis Ardoyni Pifaurensis medici de venenis libri octo cum tribus eiusdem argumenti Ferdinandi Ponzetti Cardinalis, excusi Basileæ apud Henricum Petri, & Perrum Pernam, 1562. in fol. Veriusq; authoris codicem ante annos quadraginta aut amplius retrò excusum, typographis ego suppeditavi: cum in nullis amplius bibliopolijs prostant.
71. Aristotelis libellum de virtutibus à me translacum, passim Stobæi Collectaneis Græcè & Latine inserui: sicut & Theophrasti characteres, Græco contextu & Politiani translatione, quoad eius potui, emendatis.
72. His vltimus hoc tempore adnumeretur, præsens hic descriptis tum proprijs, tum aliorum à me editis.
- Ex his hæctenus impressis lucubrationibus nostris, pleraq; olim, si vixero, & iterum edi ea contingat, aucta & emendata dabo.

Denondum editis, partim perfectis, partim imperfectis adhuc.

1. *Versabar hoc tempore in adornanda nostra stirpium historia, cuius materiam vberriamam & picturas quàm plurimas, permultis retrò annis congerere cœpi. Ab ea verò multæ subinde occupationes necessariæ, multa etiam ex improviso impedimenta me auocant.*

2. *Nuper quidem doctissimo typographorum Hen. Stephano, Xenophontis de venatione libellum, ab Omnibono Leonicensi mihi bene conuersum, in eius gratiam vt emendarem roganti, obsecundare volui: & sperò translationem illam cum Scholijs fortè nostris, inter cætera Xenophontis opera Latina ex eius officina propediem apparitura, vnâ cum nostris in eundem librum obseruationibus & emendationibus Græci contextus.*

3. *Alterum impedimentum immatura doctissimi Augustani medici Ioan. Moibani mors mihi attulit: qui nuper suo fato fungens, amicis mandauit vt conuersionem suam & annotationes in Euporiston Dioscoridis Anazarbei libros duos, nusquam ante hac editos, imperfectas ad me mitterent: quas ego propter amicitiam qua nobis viuentibus intercessit, ipsius nomine perficerem ederemq;: id quod eò facilius suscepi, quoniã & illum amatè plurimum, & libros illos Græcos Senatus Augustani liberalitate iam dudum transcriptos habui, inq; ijs interdum animi gratia me exercui.*

4. *Nuper etiam Val. Cordi Descriptionis stirpium librum quintum sum nactus, quem in Italia confecit: eumq; perlectum Argentinam ad Ribellium typographum, vt maturè excuderet, misi.*

5. *Oppiani de aucupio librorum paraphrasim, quam Venetijs olim mihi describendam curauit, Græcam Latinitate donauit, & nostræ animalium historiæ, passim inserui: editurus etiam seorsim si occasio fuerit, cum alijs quibusdam Græcis, de animalibus scriptis, &c.*

CON. GESNERI EPIST.

6. Moschionis medici Græci de affectibus muliebribus librum ex bibliotheca Augustana exemplari, quod unicum & corruptissimum habere hactenus potui, descripsi & emendavi, editurus per occasionē, vel Græcè Latineq; simul, vel saltem Latine, vni cum Prisciani & Cleopatrae Gynæcijs, quæ manuscripta habeo.
7. Procopij Gazæi in Octateuchum (id est, priores octo veteris Testamenti libros) Commentarios Græcos, copiosos sanè & eruditos, ex eadem bibliotheca nactus ante annos aliquot, transcribendos curavi, & Con. Clausero conuertendos dedi, vbi primum typographus contigerit, Græcè etiam editurus.
8. De canibus Io. Caij Angli medici & philosophi summi libellus, cum nostris quibusdam additionibus, vel per se, vel cum alio quopiam ad animalia pertinente libro edendus, apud me asseruatur.
- 9, 10. Serpentium & insectorum historiae materiam copiosam, & picturas ad viuum factas multas congressi.
11. Tabulas in plerosq; omnes naturalis philosophiæ, secundum Aristotelem libros, dilucidas & copiosas confeci.
12. De lapidibus, gemmis & omni fossilium genere Observationum syluam collegi.
13. Remediorum secundum genera & locos digestorum, maximam numerum in schedis reposui.
14. In Aristotelis quosdam libros physici argumenti, paraphrases aut scholia in alios Græcè, in alios Latine, ex Græcorum interpretum commentarijs concinnaui.
15. Admirandas Aristotelis narrationes emendavi, & meliori ordine digessi, Græcè.
16. Latina quaedam & Græca, carmina, epigrammata, idyllia, conscripsi.
17. Germanicorum nominum propriorum, virorum & mulierum, (quibus vsa est Germania, antequam sanctorum nomina ex linguis peregrinis reciperet,) aliquot millia secundum terminationes disposita habeo. Apparet autem in singulis penè certa aliqua significatio, vt vel omnis gratia, vel saltem non temere sed certam

certam ob causam imposita videantur, sicut & apud Græcos ferè,
Nihil autem antiquius in nostra lingua, & vnde, qualis ante
multa secula fuerit, magis appareat, extare puto.

Germanicorum vocabulorum quàm plurimorum ex Hebrai
ca, Græca & Latina, origines meditator. 18.

Et alia quædam, si Deus concesserit, sed, ut res humane sunt,
Πολλά μεταξὺ πέλει χυδαία & καὶ χεῖλε & ἀπρα. Volui ta-
men etiam nondum editas & imperfectas lucubrations meas
commemorare, partim, ut viri boni ac eruditi, me, dum vixero,
nunquam ocio sum futurum, meq; & mea omnia reipub. literariæ
promouendæ perpetuò deuotissima fore intelligant: partim, ut si
qui etate ac valetudine firmiores & ocio magis abundantes ho-
mines literati, similiter erga bona studia atq; ego affecti, reperian-
tur, ij de rudibus atq; inchoatis quibusdam meis materiam sibi
expoliendam, perfacile impetraturi postulare à me possint.

Vale Turnere doctissimè, mei subinde memor, cùm aliàs,
tum in tuis erga Deum O. M. precibus, sicut ego etiam tui sum.
Tiguri quinto Kal. Septemb. Anno M. D. LXXII.

COROLLARIUM.

Enchiridion rei medicæ triplicis. Illius primum quæ signa ex
pulsibus & vrinis dijudicat. Deinde Therapeutica de omni mor-
borum genere curando singillatim. Tertio Diætica vel de ra-
tione victus, præsertim in febribus. Hoc volumine continentur.

De pulsibus libellus, ex Galeni libris collectus ac veluti in
formulam redactus, authore quidem incerto, sed diligentissimo
doctissimoq;.

De iudicijs vrinarū tractatus ex probatissimis collectus au-
thoribus, & in tabulæ formam confectus, adiectis etiã causis, quæ
hanc vel illam vrinam reddant, Io. Vasseo Meldensi authore.

Morborum internorum propè omnium curatio, breui metho-
do comprehensa, ex Galeno præcipuè & Marco Gattinaria, per
Iac. Syluium medicum selecta.

CON. GESNERI EPIST.

De ratione victus in febribus secundum Hippocratem, in genere & singillatim libri III. authore Brudo Lujitano medico. Prefatio Conradi Gesneri ad Achillem P. Gassarum medicum.

Liber impressus Tiguri per Andream Gesnerum F. & Iacobum Gesnerum fratres, anno 1555. in 8. chartis 59. semis.

C. Gesneri, De anima liber sententiosa breuitate, veluti per tabulas & aphorismos vt plurimum conscriptus, philosophiæ & medicinæ studiosis accomodatus. Impressus Tiguri apud Iacobum Gesnerum, anno 1563. in 8. chartis 15.

De omni rerum fossilium genere, gemmis, lapidibus, metallis, & huiusmodi, libri aliquot pleriq; nunc primum editi.

Io. Kentmanni Dresdensis medici Nomenclaturæ rerum fossilium, quæ in Misnia præcipuè, & alijs quoq; regionibus inueniuntur.

Eiusdem, Calculorum qui in corpore ac membris hominum innascuntur, genera 12. depicta descriptaq; cum historijs.

De Metallicis rebus ac nominibus, obseruationes variae ex Schedis Georgij Fabricij.

Seuerini Goebelij medici de Succino libri II. prior Theologicus, posterior physicus & medicus: cum Corollario Gesneri.

Valerij Cordi de Halosantho seu spermate Ceti liber, cum Corollario C. Gesneri.

S. Epiphaniij Episcopi Cypri, de duodecim gemmis quæ erant in veste Aaronis, liber Græcus & Latinus, cum Corollario C. Gesneri.

Fr. Ruei medici Insulani, de Gemmis aliquot, ijs præsertim, quarum Ioannes in Apocalypsi meminuit, & alijs quarum vsus hodie apud omnes percrebuit, libri duo: Theologis non minus vtiles quam philosophis.

C. Gesneri, de rerum fossilium, lapidum & gemmarum maxime, figuris & similitudinibus liber; non solum Medicis, sed omnibus rerum Naturæ ac Philologia studiosis, utilis & incun-
dus,

dua, omnia simul impressa Tiguri apud Iacobum Gesnerum, anno D. 1565. in 8. chartis 67.

Ευπείρα. Ped. Dioscoridis Anazarbei ad Andromachum, hoc est, De curationibus morborum per medicamenta paratu facilia libri II. Græcè & Latine, partim à Ioâne Moibano medico Augustano, partim verò post huius mortem à Conrado Gesnero in linguam Latinã conuersi: adiectis ab veroq; interprete Symphonij Galeni aliorumq; Græcorum medicorum. Argentinæ excudit Iosias Rihelius anno 1565. in chartis 62.

Scriptis præterea quæ nondum sunt edita

Scholia in Orpheum de Gemmis.

De scriptoribus Germanicis librum.

Thesauri de Remedijs secretis, partem secundam.

Oppiani omnia in Latinam linguam transtulit.

Iod. Vuilichij de arte Magica librum emendauit & præfationem addidit.

Emendauit etiam Plinij naturalem historiam: Theophrastum de historia & causis Plantarũ: Dioscoridem de materia medica, & quadam alia quæ si vixisset, editurus erat.

CARMINA DOCTORVM

VIRORVM IN OBITVM D. CONR.

GESNERI SCRIPTA.

FRANCISCI PORTI.

ΕΙΣ ΚΟΝΡΑΔΟΝ ΤΟΝ ΓΗΣΝΕΡΟΝ

ἡ εὐσέβεια δεξιέται.

Ω Ιασὼ πανάκεια, καὶ ἀγλααὶ εἰπάτε κῆραι
Μνημοσύνης, τί τόσον κλαίειτ' ὄδ' υρόμεναι
Τὸ μὲν ἐφεζόμεναι, κόσμῳ σέλας ἰεὸν ἀπέσβη.
Φῶς ἀσκληπιαδῶν, φῶς πινυτῆς σοφίης.

CARMINA IN OBITVM

Γησνέρου ἀγλαίη τιγυρηνῶν ἄχετο πᾶσα.
 Ως φάσαν. Δυσείη δ' εἶπεν ἀμειψαμένη.
 Οὐθάνεν. εὐαγέων δ' ἐς ὀμήγευεν ἀγνός ἀπέπτη
 Νωλεμές, ὑψίσω Θεῷ ὀαρισόμενῃ.
 Χαίρετε δ' ἡ: βίβλος δὲ γεραίρετε τὰς κάμε χράφας
 Ζῶη ὄφρα χθονίοις ὡπερ ἐπεραίοις.
 Εἰς τὸν αὐτὸν.

Γησνέρε πρῶτην μὲν λοιμὸν κακὸν αὐτὸς ἀλαλκίς
 Φάρμακα σοῖσιν ἔταίς ἰατρά πορισάμενῃ.
 Νῦν ἢ σὺ φῶς πατρίδ' ἑλασάσθων ἀμυν ἀπέσθης.
 Πῆμ' ἄρα μήδ' ἢ ζεῦ λυγρὸν ἐπιχθονίοις.

ADOLPHI OCCONIS.

Πάντα μαθῶν ἐπίγεια, τὰ αὐτά τε πάντα διδ' ἄξας
 Κόρραδ' ἑοσὴν παμμεγέθεισι βίβλοις.
 Ερπετά, πεζὰ, πέτεινά, τατ' εἰν ὑδάτεσι νέοντα.
 Ζεῖδ' ἄρα πλεῖτον γῆς ἐπέβαλλε χράφειν,
 Δένδρα, πόας, σιλπνάστε λίθους κρυπτόντε μέταλλον
 Οοσα τε παιονίη πρόσφορα σωθειῖη.
 Ἀλλὰ τὰ δ' ἐκζητῶντ' αἰδ' ἡς κατέμαρψε, φοβηθεῖς
 Μὴ τάχ' ἐρημωθῆ τε θανάτοιο λάχῃ.
 Τὸν δ' αἰδ' ἄλω ἐρμῆς ἀφελῶν Γεσνηρὸν, αἰείρας
 Ὑψόθ', ἐς βραχίους εἰσεβίβασε δόμους,
 Αφθιτὸν ὡς αἰῶνα θεῶ παρ' ἀνάκλιτε χρεῖσθ'
 Πᾶσι τε τοῖς ἀγίοις ὦν μάκαρ αἰὲν ἀγοί.

*Hac Gesners tibi statuit monumenta sepulchri
 Fidus amicitiae cultor Adolphus Ocon.
 Ovitinam vivo potuiffem praemia morum
 Reddere, nunc lachrymas accipe pro meritis.
 Nam semper fateor tacita te mente probavi,
 Detexit sensus ultima flamma meos.
 Tu colamen rerum semper tu cura mearum
 Nunc eris & lucas tu quoque causa mei.*

D. CONRADI GESNERI

32

*Absulit heu nobis te immitis & inuida parca
Et pramature funere te rapuit.
Vita subit caelum, corpus tellure tenetur,
Omnibus ereptus, viuis amore Dei.*

CLARISSIMO VIRO CONR. GESNERO
de se optimè merito.

ADOLPHVS OCCO IIII MED. REIP. AVG.
GRATITVD. ERGO
P.

HENRICI STEPHANI,

Ἐμοῦ ἔργων Γεσνήρι ἀπώχθεο ἠδ' ἐπεώρωθε,
Οὐδ' ἀεὶ μοι εἰδ' ἰὸν μοῖρ' ἀνέμενε χεῖρόνθε.
Ἀλλ' ἄρα καὶ ξυκόρωνον ἐρεῖ Γεσνήρι γενέσθαι
Ἐκ σῶν μεξήσθ' σὸν βίον ὅς καμάτων.

Aliud.

*Vix quinquagenos implens Gesnere decembres,
Fata implez vita prapropinata tua.
At te posteritas annos implezesse Sibylla
Dicat, tot libros vel neget esse tuos.*

Aliud.

*Tam paucos doleo, miror vixisse tot annos:
Nanque hominum soli nil tibi fellis erat.*

Aliud.

*Te quoque miraculum post tot miracula tandem
Natura, illa iubens te celebrare, tulit
Nunc celebrata solo miracula caetera linquit,
Te, maius reliquis, inuidet atque rapit.*

IOANNIS CRATONIS.

*Lux veterum, seclique sui decus, atque sequentum
Dulcis amor, tristi conditur hoc tumulo.
Pars melior viuit scriptis & mente bonorum
Condita, & in CHRISTI morte recepta sinum.*

CARMINA IN OBITVM

*Viuet & in meipso, dum vitam morte lucrabor
Atque ero, quod nequeo corpore, mente Crato.*

Aliud.

*Gesneri cumulo adsis tu probitasque laborque
Cum gemitu hoc, Totus, credite, noster erat.
Pro meritis lachrymas fundas, dein perge viator,
Vtque Deo possis viuere, disce mori.*

IOHANNES CRATO MED. CAES.
II. amico S. S. F.

THEODORI BEZAE VEZELII
carmen ἐπιμνηστικόν.

*Te caelo mutante solum, Gesnere, volucres
Quaecunque pennis aëra permeant,
Repleuere modis omnia tristibus,
Migrantem amicum extrema supra sidera,
Omnes cum gemitu graui insequuntur.*

*Te caelo mutante solum, Gesnere, feroces
Gemunt in antris Beluae,
Et stabuli pecudes oblitae:
Sibilis colubri te feri gemunt lugubribus,
Imisque quotquot sub cauernis
Occulta terrarum colunt:*

*Et flaccidum planta virentes,
Et pallidum flores nitentes,
Et flaccidum arbores comantes.*

*Regna te per humida,
Et beluosus qua ferit vndique
Reboantia littora pontus,
Planctu sonoro deslet Amphyrrite:
Et liquidis sub aquis pisces natantes muticant.
Natura te omnis denique vt suorum fidum antistitem*

Plorat

Plorat sacrorum, muta
 Futura deinceps, ni loquaris mortuus.
 Hac inter tibi turbatus, Gesnere, parentat
 Beza tuus, vati vates, & amicus amico,
 His incompositis in numeris numeris.

D. CONRADO GESNERO TIGVRINO
 pietate duce, uirtutibus reliquis comitibus, omnia natura
 arcana perscrutato, ac inde feliciter in cœ-
 lum usque transgresso, Theodorus Bez-
 za Vezelius mœrens posuit.

RODOLPHI GVALTERI TIGVRINI.

Si doctrina, fides, pietas, fera fata morari
 Possent, Gesnerus non moriturus erat.
 Sed qua debuerant diram depellere mortem,
 Hæc illi celeris causa fuere necis.
 Dum nimis indulget studijs, dum quosque iuuare
 Ardet, eheu vitam negligit ipse suam.
 Innumeros libros, linguas quasi nouerat omnes,
 Vlla vix aliquem vidit in arte parem.
 Lustrarat terras, plantas, animalia, gemmas,
 Quæque sub his terris cæca metalla iacent.
 Traxerat ex alto volucres, ex aquore pisces,
 Viderat immensus quicquid hic orbis habet.
 Oceanum, freta, stagna, lacus exhauserat omnes,
 Vt studijs posset consuluisse bonis.
 Restabant cæli, quos cum iam sæpe subiret,
 Pondere se carnis sensit ad ima trahi.
 Deposuit carnem (cæli proh tanta cupido?)
 Libera mox vinctis mens super astra volat,
 Quæ cum sub pedibus nubes & sydera cernat,
 Miratur, quæ non viderat ille prius.

CARMINA IN OBITVM

*Iamque extincta iacet discendi insana cupido
 (Nam quicquam in cælis discere non opus est.)
 Quippe potest coràm rerum cognoscere causas,
 Quæque in carne gemens cernere nemo potest.
 Hic illi CHRISTVS, summi sapientia Patris,
 Æthereæ pandens abdita læta domus,
 Præmia vittricis fidei promissa rependit,
 Vt summi secum viuat in arce poli.*

IOANNIS VVOLPHII TIGV-
 rini Sp̄n̄ G.

*Nuper vt ad superas Gesnerus abiuerat arcus,
 Ista meis lachrymis iuncta querela fuit.
 Eheu quam multum poteras Gesnere iuuare
 Dotibus ingenij commoda nostra tui.
 Ni tibi complessent iam tempora debita Parca,
 Vt mors iniiceret in tua iura manus.
 Cætera prætereo: querulis nam vocibus illam
 Eadem complexam, qua tumulatus erat.
 Affuit ipse mihi manifesto in lumine visus,
 Et reducis vultus sicuti euntis erat.
 Attonitum alloquitur: vocemque his auribus hausi:
 Verba ferens sanctis non aliena viris.
 Desine me tantis incendere teq̄, querelis:
 Est vita nostræ satq̄, superq̄, datum.
 Mobilis in terris vernaque incertior aura
 Res hominum, dubia sorte metuq̄, scæter.
 Multa legens, tum multa docens, bene deniq̄, scribens,
 Multis de morbis clara trophæa tuli.
 Nunc vbi confeci cursum, & mea fata peregi,
 Maximus his actis accumulatus honos.
 At modo defunctus nunc isthac condor in vrna
 Corpore, non anima: que viget atque valet.*

*Heic mihi per Christum promissa pace quiesco:
Huc, Christus dixit, confuge: saluus eris.
Post modo tu pariter caelestia regna subibis,
Exemptus curis omnigenisque malis.
Lætus abit: lachrymis abeuntem prosequor vdis.
Et dixit tenui murmure, viue, vale.*

[GASPARI VVOLPHII TIGV-
rini medici.

*Ars medica & lingua, stirpes, quod denique Musæ
Sunt passæ eclipsin, mors tua causa fuit.
Det Deus ergo alium, lumen qui reddat iisdem
Gesnerum, & studijs pergat adesse bonis.
ACHILLIS, P. GASSERI, L. MED. AVG.
Quos iungebat amor, nunc Pestsis disgregat atrox,
Tu gaudes cælo, quando ego versor humo.
Sed tu a sic virtus Gesnere meretur abunde,
Felix ut viuas semper apud superos.
Gasserumq; decet, gratis nunc laudibus ut te
In terris ornet, sit memor atque tui.
Iuppiter indigno dum Doctos eximit orbe,
Monstrat se iratum, Babariamq; dabit.*

CONR. GESNERO TIGVRINO
PHILOLOGO ET POLYHISTORI
EXIMIO,
GERMANIAE LVMINI,
HELVETIAE DECORI,
EDITIS IN OMNI LIT. GENERE
PRAESERTIM VERO IN MED.
ET NAT. PHILOS. LVCVB.
CLARISSIMO,
DVMD E ALIORVM VTIL. PROMOVENDA

CARMINA IN OBITVM
MAGIS, QVAM DE PROPRIA
SAL. TVENDA COGITAT,
ECCLESIAE, SCHOLAE, REIP.
BONORVM DENIQ. OMNIVM
CVM INCREDIB. LVCTV
BLANDISS. EADEMQ. ATROCISS.
FESTIL. ABSVPTO,
THEOD. ZVINGGERVS BAS.
PRAECEPTORI B. M.

P

M. D. L. X. V.
INGENIO VIVENS NATVRAM VICERAT OMNEM,
NATVRA VICTVS CONDITVR HOC TVMVLO.
PLINIVS: HIC SITVS. EST GERMANVS, PERGE
VIATOR.
GESNERI TOTO NOMEN IN ORBE VOLAT

GVILIELMI GRATAROLI MED. D.
*Solus habet laudum quicquid possedimus omnes,
Artibus ornatus moribus atque pijs.*

IOANNIS FABRICII MONTANI.
*Quid miser in tumulo Gesneri figis ocellos?
Hic iacet exuias praeter & ossa nihil.
Amplius exili nequit mens corpore claudi.
Cui nimis angustus maximus orbis erat.
Quicquid enim tellus, quicquid mare gignit, & aer,
Ingenio tanti cesserat omne viri.
Unus erat reliquus qui iam restabat Olympus:
Disceret in summo nunc ubi cuncta Deo.*

P. MELISSI FRAN. P. L.
GESNERI postquam tristes morientia Muse.
Viderunt atra lumina nocte regi:

Pro versu gemitus, lacrimas pro carmine fundunt,
 In gemitus carmen, versus ite in lacrimas.
 Prætexit hæc nigro Phæbus velamine frontem,
 Plus fatum, mærens, arte valere sua.
 Attamen vt tumulo meriti reddantur honores.
 Ne tanta iaceat fama sepulta viri:
 Protinus Hesperidum selecta fragrantibus hortis.
 Pierides cineri dona suprema ferunt,
 Ambrosiam, roremq; maris, nardumq; virentem,
 Scilicet & Flores ô Hyacinthe tuos.
 Spargunt & violas & purpureos Amaranthos,
 Inscriptisq; locant marmora cæsa notis.
 Qui iacet hic, qualis quantusq; prioribus annis
 GESNERVS fuerit, charta loquitur annis.

V V O L F G A N G I H A L L E R I

Tigurini.

Si iuste doluit semper veneranda vetustas.
 Rerum naturæ quæ studiosa fuit,
 Quod periere simul præclara volumina dudum
 Quæ sapiens Solomon scripserat ipse suis,
 Ignorata diu quibus ille arcana retexit,
 Orbi quæ toto commoda multa darent.
 GESNERI merito sic omnia secula mortem
 Postera plorabunt, tempore quæ quæ suo,
 Quod tam præpropera vir tantus morte peremptus
 Qui poterat multum restituisse, fiet.
 Quæntus enim fuerit Naturæ inspector, ab omni
 Illius ex libris parte videre licet.
 Atq; vrinam saltem licuisset viuere, donec
 In manibus quod erat, grande dedisset opus,
 Plantarum historiam, Naturæ arcana profundè
 Scrutantem, magni valde laboris opus.

CARMINA IN OBITVM

*Aliter Domino quoniam placuisse videmus,
Nos nunc cum tota posteritate simul,
GESNERI meritis summisq; laboribus eius
Grati, perpetua laude vehamus eum.*

RODOLPHI COLLINI F.
Tigurini.

*Ergo tibi venit Gesnere Suprema laborum
Meta, Deus requiem iamq; tenere dedit?
E heu quid nobis miseris te fiet adempto?
Quis tua sac poterit tristia fata queri?
Spes tamen hæc læctum leuat, & solatia præbet,
Præmia quod vitæ iam melioris habes:
Semita quodq; eadem, Domino statuente, terenda
Omnibus, & nulli transfilienda venit.*

IOAN. PONTISELLÆ.

*Hac requiescit humo Gesnerus, regnat in astris
Spiritus, in terris gloria summa viget.
Ενθάδε Γεσνήρου κεφαλήν κατὰ γαῖα καλύπτει,
Πνεῦμα δὲ οὐρανῶδι ζῆ βίον ἀθάνατον.
Iohannes Pontifella Iunior.
Anno ætatis suæ, 14.*

IN OBITVM CLARISSIMI VIRI
D. Conradi Gesneri Medici præstantissimi
Elegia, Nicolai Reusneri Leo-
rini Silesij.

*Dum nigra roriferis terra nox incubat umbris.
Longius & tremula Cynthia luce micat.
Exiguoq; leues spirant cum murmure venti,
Astraq; conuiuent candidiora polo.
Quà Licus à Boijs Rhetos determinat acres,
Carmina GESNERI funere pauca canam.*

Qualia

Qualia defuncto Pelignus Naso Tibullo
 Flebilibus cecinit, sera sed apta, modis.
 Quis veteret? et tumulis suis est honor, altaq; virtus
 Nomimbus minimè prætereunda suis.
 Forſan et hoc gaudent imi ſolamine manes,
 Et quæ non profunt munera, sæpè iuuant.
 Ergo age, ſeu ſuperum cœleſtia templa frequentas
 Seu colis Elyſij culta vireta ſoli.
 Dum cano, dum mœſtus ſoluo funebria iuſta,
 Laudibus ô adſis vmbra faueq; tuis.
 Non ego Pieridum felicia dona Dearum
 Acce vel ingenium, iudiciūq; ſagax,
 Scripta nec attingam totum vulgata per orbem,
 Ingenij fuerit diuitis illud opus.
 Non mihi ſpes tantas laudes æquare canendo,
 Materie victus pondere cedit honor.
 Sat mihi ſat fuerit teſtari voce dolorem,
 Nec gemitus obitu continuiſſe tuo.
 Quo tua quo verò deplorem funera fletu?
 Quod mihi principium? qui mihi finis erit?
 Laudibus an luctu videor debere teneri?
 Exiguas vires vincit vterq; labor.
 Feſſaq; iam primo ceſſerunt corpora ſomno,
 Lucunda reſouent membra quiete fera.
 Quis neſcit? mortis ſomnus perhibetur imago,
 Mortales lectum diſcere nempe docet.
 Par venit hic famulis, par regibus, omnibus æqua
 Inijcit obſcuras conditione manus.
 Et mors ſceptra tenet toti communia genti.
 Cum pueris iuuenes illa ſeneſq; terit
 Fortibus imbelles, inopeſq; potentibus æquat,
 Perſequitur populos perſequiturq; Duces.
 Nec genus aut formam, nec honores curat opesq;

CARMINA IN OBITU M

Nec dotes animi, iudicijq; decus.
 Nerea quid facies? quid virtus iuuit Achillem?
 Hectora quid vires? diuitiaq; Midam?
 Te quoq; sancte senex, non ars bene nota medendi,
 Inchyta virtutis non monumenta tua.
 Non facilis texit, facunda copia linguae,
 Cultraq; mens studij & pietatis amor.
 Raptus es hei raptus subito, cumulumq; recentem
 Attonitis Limagus mutus oberrat aquis.
 Scilicet haec rebus fors ultima defuit artus,
 Qua sine Parcarum regna minor forent.
 Sic igitur vir clare iaces? hei peccus honestum,
 Hei pietas ingens, hei sine labe fides.
 Quò te quò medijs mors abripit atra procellis,
 Quò fugis ab moriens? quò miserande fugis?
 Siccine conclusa sic magne iacebis in urna?
 Totq; simul dotes, tot bona conder humus.
 Quis neget hunc feros annos implere dolorem?
 Et magni luctus posse tenere locum?
 Crinibus en passus mæret Germania tristis,
 Cordaq; lugubri tundit aperta manu.
 Omnia sunt luctus, sunt omnia plena doloris,
 Planctus in afflicta per strepit vrbe grauis.
 Ingemit, & lachrymis plebs lumina complet obortis,
 Ciuis & erepti publica damna refert.
 Extinctum luget studij addicta iuuentus,
 Indignamq; dolet clamq; palamq; necem.
 Signaq; funesti præbent manifesta doloris
 Doctrina celebres consilioq; viri.
 Par gemitus cunctis, par est concordia flendi.
 Exequijs ætas funeris omnis ades.
 Vidimus attonitum tristi quoq; funere Phœbum
 Per iuga plangores edere, perq; vias.

Vidimus

Vidimus Aonidas vultu profitente dolorem,
 Mœnia luctificis ampla replere sonis.
 Dissimilesq; sui charites, scissasq; capillis
 Sapius in roseas vnguibus ire genas.
 Quæ nisi me moueant, duro me pectora ferro
 Rupeie prædura clausa tenere putem.
 Ergo subit quoties animo tam tristis imago,
 Occupat immodicus languida membra dolor.
 Quis mihi tunc lachrymas reprimat? lamentaq; crebra?
 Mollibus & verbis anxia corda leuet?
 Liquor, & ex oculis uber mihi defluit humor,
 Sole velut tepido nix resoluta cadit.
 Conqueror & casus tristes, ac inuida fata,
 Orâq; singultu lassa frequente sonant.
 Qualiter extincto sociali compare turtur
 Ingemit, & tristes integrat ore modos.
 Qualiter arboreis nunc abdita deniq; ramis
 Ismarium deflet Dauias ales Iteym.
 Iam ferè nox mediam cœli tenet humida metam,
 Oceani Phœbe, præcipitatur aquis.
 Ergo semel bigis, cœlum permensa citatis
 Occidit, ac rursus Luna videnda fuit.
 Nos vbi decidimus feræ morte perempti.
 Eterna somnus lumina nocte premit.
 Ah miseri, rigidi quos inclementia fati
 Urget, & infastas cogit obire vices.
 Quid frustra capimus tot pro virtute labores?
 Pectora quid cæcus torquet honoris amor?
 Vincere naturam stolidi quid tendimus arte?
 Quid sumus in curas prodiga turba nouas?
 Quid iuuat hyberno totas sub sydere noctes
 Quid studijs longos inuigilasse dies?
 Præmia quæ tandem fecimus? nisi præmia mortis,

CARMINA IN OBITVM

Magna^q spes lethi victa furore cadit.
 Quas non virtutes, quas non hic calluit artes,
 Maximus & meritis & pietate senex?
 Quam varia pectus ditârunt fertile dotes,
 Præstitit Aonia commoda quanta gregi?
 Ocia discinctæ neglexit mollia vitæ,
 Pectora nec vitijs serua gula^q dedit.
 Gloria non illum mendaci splendida fuco,
 Non luxus, & opum sollicitauit amor.
 Aurea simplicitas, & nescia fallere vitæ,
 Et pietas curæ sancta fides^q fuit.
 Incubuit sacris vigilanti pectore Musis,
 Ac studijs tempus mitibus omne dedit.
 Atq; Machaonia felix & clarus in arte,
 Eripuit gelidæ corpora multa neci.
 Morborum causas prudens & signa notauit,
 Sustulit & medica vulnera magna manu.
 Gratia iucundis nec defuit optima verbis,
 Nec latuit virtus, eloqui^q nitor.
 Quid mores placidos? quid numen amabile frontis?
 Quid sanctam vera cum probitate fidem?
 Quid loquar ingenij fœtus, libros^q disertos?
 A sera dignos posteritate legi.
 Non benè contulerim scriptis insignibus illi
 Ingenio^ue parem iudicio^ue virum.
 Quid tamen hæc profunt? quid rerum plurimus vsus?
 Quid virtus iuuat? quid veneranda fides?
 Num minus in busto puluis nunc, gloria quondam,
 Spes nuper patriæ, nunc leuis umbra iacet?
 Sic cecidit Cicero, sic maximus arte Melanthon,
 Sic Plato, sic Stagyra natus in vrbe senex.
 Sic cadit, in longos qui viuere computat annos,
 Quem^ue putes semper posse vigere, cadet.

Tam nulli fortuna fidem temeraria seruat,
 Et brevis est ætas, & breue vita bonum.
 Pergite iam Musæ, lucis prænuntius ales
 Stridula dum rauca carmina voce sonat.
 Heu spes fallaces hominum: tot secula degunt
 Experces sensus lustra per alta fera,
 Exuuis positus pubescit squameus anguis,
 Et redit exuta visû, vigorq; cute.
 Rupte terit rostrum, tardam positura senectam,
 Incuruum magni præpes adunca Iouis.
 Assyrijs vitam dum finit odoribus, artus
 Fœcunda Phœnix morte reformat auis.
 Solus homo, solus diuinæ mentis imago,
 Nec vi depulerit tela nec arte necis.
 Non si sacra ferat duræ solennia morti,
 Infernoq; cadat victima multa Deo.
 Quæ tibi quæ merces igitur, vir magne, laborum?
 Quæ virtutis erunt præmia digna tuæ?
 Non lachrymæ reuocant defunctos munere vitæ,
 Nec gemitus quidquam, nec pia vota valent.
 Ataciden centum Diua luxêre peremptum,
 Peleus & misera cum genitrice pater.
 Oceanus fleuit senior, longæuaq; coniunx,
 Immensasq; suis fletibus auxit aquas.
 Nec tenuit lacrymas Melite, Panopæaq; virgo,
 Cœruleas mœstæ dirupêre comas.
 Non tamen immitis mutarunt iura Charontis,
 Fletere non planctus, non potuere preces.
 Hectora quis nescit tot defleuisse sorores?
 Tot fratres misera condoluisse neces?
 Infelix mater passos laniata capillos,
 Dissecuit madidas vngue rigente genas.
 Puluere canitiem fœdans, vultusq; seniles

CARMINA IN OBITVM

Conspersit guttis grandibus ora parens.
 Immemor & decoris soliti liuentia coniunx
 Percussit palmis pectora sæpè suis.
 Astyanaxq; puer refouensq; fouensq; cadauer,
 Effudit questus nocte dieq; graues.
 Nulla per infernas vndas tamen vmbra renauit,
 Quamuis ex alta stirpe creata foret.
 Fleuit & Euryalum mater miseranda iacentem,
 Nec puduit madidis exululare genis.
 Oscula, dum licuit, suprema sine ordine carpsit,
 Mouit & in trepido frigida membra sinu.
 Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressans,
 Ad tumulum gemitus fusa rogoscq; dedit,
 Nec tamen æthereas rediuiuus venit in auras:
 Panduntur nulla Tartara clausa prece,
 Sparge rosas hospes, Lauros & sparge virentes,
 Dic, spargo cineri, vir venerande, tuo,
 Quàm subito solitum perdit rosa lata vigorem,
 Vomere vel nimis æstibus icta rosa:
 Tam subito quoq; vita fugit, fugit ocycus vmbra,
 Stare diu summis inuida Parca negat.
 Laurus vt aeterno Parnasis frondet honore,
 Sole nec intenso frigoribusq; perit:
 Sic viret, & longum tua gloria durat in æuum,
 Excubat & cineres peruigil ante tuos.
 Nec laudes poterit tantas abolere vetustas,
 Ingenio partum stat sine morte decus.
 Finis ades noctis, tenebras iam discutit Eos,
 Ac tremulas roseo lumine spargit aquas.
 Qualis ad Auroræ fulget Cythereius ortum
 Lucifer, ac radijs astra minor a premit.
 Talis in ætherea mens enitet arce recepta,
 Scilicet aeterna munera lucis habet.

Illic erumnis & carcere libera carnis
 Percipit in Christi gaudia vera sinu.
 Et sortis secura mala, secura laborum
 Ocia cum superis deliciosa facit.
 Iunctaque sacrificiis, patribus, sanctisq; prophetis
 Cælestis sacro pendet ab ore Dei.
 Subiectosque videt cæli septemplex orbis,
 Astraq; sub pedibus pura micare suis.
 O, vbi Syderei cætus, animæq; piorum,
 Fulget vbi Triadis splendor honosque sacra.
 Quo neque mors, neque vis morbi, neque cura molesta
 Aspirant, vbi pax, vita salusq; viget.
 Surgamus, toto iam Titan orbe refulget,
 Iamq; dies radijs spargit oborta solum.
 Plura dolor, tempusq; vetant: vir maximè salue,
 Salue perpetuum, perpetuumq; vale.

PIIS ET SANCTIS MANIBVS D. CONRA-
 di Gesneri medici, & philosophi clarissimi, uiri pieta-
 te, sapientia, uirtute, eruditione, humanitate præstan-
 tis, qui feliciter & sanctè uitam in terris clausit
 suam: An. M. D. L X V. Mense Decem-
 bri D. X I I I.

NICOLAUS REVSNERVS L. SILE-
 sius pietatis ergò dedic.

Siste parum, manesque iube saluere viator,
 Conditus hinc rara vir probitate iacet.
 Dotibus ingenij qui præcellentibus auctus,
 Pæonia cultor sedulus artis erat.
 Nota viri pietas satis est, testataque virtus,
 Nota domi rerum gloria, nota foris.
 Candidus, innocuus, iustus, pius, integer, æquus,

CARMINA IN OBITVM

Insignis studijs & grauitate fuit.
 Calluit herbarum vires, vsūque medendi,
 Syderei nouit lucida signa poli,
 Abdita naturæ scrutatus iura sagacis,
 Egregia doctor scripsit in arte libros.
 Quos nec longa dies, nec serior opprimet ætas:
 Non vis in dotes mors fera mentis habet.
 Corpus humo positum requiescit, nomen in orbe,
 Spiritus excelsa viuunt in arce DEO
 Quisquis es, ô requiem cineri pacemque precatus,
 Incertas lethi disce timere vices.

Requiescit in spe resurrectionis mor-
 tuorum & vitæ æternæ.

ELEGIA IN OBITVM CLARISSIMI
 & optimi uiri D. CONRADI GESNERI Tigurini,
 Medici & Philosophi celeberrimi & incomparabilis,
 Scripta à IACOBO HEIDECO BERNÆ
 BVRGENSI ANHALTINO.

Quæ tot inexhaustos curæ studijque labores
 Sustinuit celebri nomine, laude, fide,
 Qui rerum causas solers scrutatus, in omnes
 Naturæ partes ingeniosus erat.
 Qui Medicam magno conatu tradidit artem,
 Et facili methodo noscere cuncta dedit.
 Cuius & omnigenas curæ sparguntur in artes,
 Cuius in orbe loquens fama decusque viget.
 GESNERVS, fati nimium properantibus, eheu
 Artis Apollineæ splendor honosque iacet.
 Immortale decus patriæ & laus inclita terræ:
 Totius Europæ gloria magna tacet.
 Publica Teutonice gentis spes concidit, eheu
 Magno ornamento Teutonibus ora caret.

Hæc

Hunc lugete virum, seu vir seu femina: luctus
 Publicus ingentes concurit ille viros.
 Hunc luge Heluetia: huic Germania fundito fletus:
 Funeris exequias vir iuuenisq; ferat.
 Hunc geme: lugubrem miserabilis indue vultum,
 Et tanti Medici tristia fata dole.
 Respice, quantus habet dolor oppida, quantus & vrbes
 Luctus agit: mortis fata inopina dolent.
 Singula tristantur: tellus negat arida flores:
 Indulgent lacrymis æther & vnda suis.
 Ipse suo Limagus nescit bene currere in alueo,
 Exonerans sese, ferre recusat aquas.
 Effluit, & lacrymas gemebundo littore miscet,
 Obuia tam magni signa doloris alit.
 Plangite Pierides, GESNERVM plangite Musæ,
 Orba iacet magno Teutona terra viro.
 Heu lacrymosa dies, heu magna iniuria mortis,
 Que tantum iuris sumit vbiq; sibi.
 Ereptum Medicis columen, munusq; decusq;
 Quo nullum maius, diuus Apollo dedit.
 Occidit ingenii candoris nobile lumen,
 Dixeris, ab probitas simplicitasq; iacet.
 Ingenium sapiens commendat scriptio pectus.
 Emicat ex scriptis cor animusq; viri.
 Non leuis ambitio: non inuida gloria pectus
 Extimulauit: Amans posteritatis erat.
 Nil intentatum liquit: superauit in ipso
 Conatu vires ingeniumq; suum.
 Singula vestigans studio florente peregit,
 Successu gaudent cura laborq; suo.
 Digna legi monumenta dedit: mirabitur omnis
 Posteritas multi grande laboris opus.
 Quicquid habet tellus, quicquid capit aër & vnda

CARMINA IN OBITU M

Explicat, & mira dexteritate docet.
Vnus hic ingenij deuicit dotibus omnes,
Atq; fatileges vincere non potuit.
Et quamuis sibi nil studio vigilante pepercit:
Nulla tamen didicit parcere Parca viro.
Adde, licet multum tractauit Apollinis artem:
Tutus ab insidijs non tamen huius erat.
Heu funesta dies letho hunc demersit iniquo,
Sustulit hunc rapida pestis amara lues.
Quem labor immensus nequit oppressisse, repente
Mors premit humanis inuidiosa bonis.
Quid iuuat immites Parca dirumpere fila,
Et celeri mortis facta cedere manu?
Nonne fuit satius longaeuæ stamina vitæ
Ducere, & humanis consuluisse bonis?
Heu nimium falso sunt indita nomina Parca.
Parcere non ulli Parca maligna potest.
Nil valet eloquij vis: nil sapientia prodest.
Omnia subiiciunt fata seuera neci.
Dives inopsq; pari censentur munere vitæ,
Quemq; manet sua mors, interitusq; rapit.
Tam nihil est vsquam constans: ludibria vitæ
Ambiguo remeant, stantq; ruuntq; loco.
Ludit in humanis leuis inconstantia rebus,
Præsentemq; latet funeris hora diem.
Sola sui nescit virtus omniscia finem,
Expers interitus viuida sola manet.
Magna viri virtus, operosaq; gloria fama
Viuet in æternos non moritura dies,
Viuet honos operum, viuacis nomina laudis
Semper erunt, semper uiuet honos operum.
Scilicet utilitas ex ipsis prodita rebus,
Materiam æterno tempore laudis haber.

Semper honos nomenque tuum GESNERE manebunt,
 Dum viridi campo flosculus vllus erit.
 Florida dum Phœbi laurus frondebit in horto,
 Candida doctrinæ fama superstes erit.
 Æternum pariunt præclara volumina nomen,
 Et laudes celebrant propria scripta tuas.
 Eloquij laudes operum pars maxima cantat,
 Cantat in Eois occiduisq; plagis.
 Nunc GESNERE pijs placide requiesce sub vmbrijs,
 Dum lucis redeat fax animosa tibi.
 Mirandasq; operum causas introspecte mundi.
 Cum dabitur sensu nobiliore frui.
 Vne DEO æternum cœli viridaria lustrans:
 Vuat in inuictis meus preciosa DEO.

IACOBI HVLDRICHI.

Tristia lugubri plorat tua fata gemendo
 Carmine, doctorum copia magna virum.
 Quæ tibi pro meritis sic dignos reddit honores,
 Et facit officij munia digna sui.
 Post illos etiam liceat mihi plangere mortem,
 Desendam merito, vir venerande tuam.
 Te patriæ lumen fueras qui, lausque, decusque
 Ab, quod tam subito mors inopina tulit.
 Te, tantum, maiora viris maioribus ausum
 Scribere, in æternum non peritura, virum.
 Et quod lethæo fœdis tua pressa sopore
 Membra iacent tumulo, vermibus esca modo.
 Heu dolor, heu luctus, Patriæ studiosa iuuentus,
 Quæ merito tanto nunc gentis orba viro.
 Ab, studia ac linguas, naturæ arcana profunde
 Perscrutata diu, morte relapsa tua.

CARM. IN OBITVM D. CONR. GES.

*Ah quod non licuit longos tibi viuere, plusquam
Nestoreos annos, vt bene dignus eras.
At frustra gemimus, cum tu iam cœlica regna
Lustres, quæ vita spes fuit vna tua.*

FELICIS TRVBII TIGVRINI,
Gesnerus loquitur.

*Cum nossem terras, nossem genus omne ferarum,
Ethereumq; genus, squamigerumq; genus:
Plantarum seriem cum vellem ponere certam,
Mors operi intentum reperit atra meo.
Et Gesnere tibi, dixit, spectanda super sunt
Nunc tandem rutili sidera celsa Poli.
Linque igitur terras, & corpora linque caduca,
Cum CHRISTO in cœlis viuere posse datur.*

RODOLPHI COLLINI SENIO-
ris Tigurini.

*Et inuat, & cadet suprema reuoluere dicta,
Quæ Gesnere mihi iam moriture dabas.
Chare vale: dixti: præceptor, te duce linguam
Atthidos, à lustris octo ferè, didici.
Ex quo te colui semper, docuique vicissim.
Nunc moriar: vitæ mors mihi principium est:
Mitte senex lachrymas: quoque te manet altera vita,
Lata magis, regno mox in Olympiaco.
Felices vbi cum Domino viuemus I E S V
Omnibus exuti sollicitudinibus.*

Ibimus omnes.

CASPARI VVOLPHII TIGVRINI MEDICI

ET PHILOSOPHI ΤΠΟΣΧΕΣΙΣ, SIVE

de Con. Gesneri stirpium historia ad Ioan. Cratonem S. Cæs. Maiest. medicum

excell. Pollicitatio.

VM & egregia virtus & excellens doctrina, prudentiaq̄ tua, qua nimirum ipse etiam Diuus Ferdinandus Cæsar adductus, te sibi medicū esse voluit, multis modis mihi cognita perspectaq̄, esset, meq̄ etiam ad te non minus colendum quā diligendum iam pridem excitasset: quo officij genere, quāti ego te faciam, tibi comprobarem, sepe multumq̄, mecum, ornatissime Crato, cogitavi. Et quāquam huic meo desiderio, ingenij mei mediocritas in hunc vsq̄ diem obstiterit, meq̄ a suscepto non, opinor, illiberali consilio retraxerit: præsens tamen occasio quæ tibi fortè neq̄ omnino iniucunda, neq̄ a tuis prorsus studijs aliena, fecit vt hinc animi mei mirabiliter erga te propendentis desiderio, audentius satisfacere. Cæterum voluntati atque studio huic meo calcas addidit, felicitis memorie doctissimi viri Conradi Gesneri (cuius præmaturam mortem, cum iacturam totius reipub. literariæ coniunctam habeat, merito omnes lugemus) sedula & frequens vt hoc agerem, exhortatio. Quod quidem ego in eum finem ab ipso factitatum nunc demum intelligo, vt in re aliqua graui peragenda, qualem ille, si quid fortè accidisset, mandaturus mihi esset, haberem apud te, magnum meorum conatuuum atq̄ cogitationū repositum presidium. Et profecto citius, quā quisquam sperare posset, hoc ita euenit. Etenim cum quinto Idus Decemb. graui morbo ac maligno carbunculo affectum & correptum sese sentiret, nec satis quem exitum morbus esset habiturus à quoquam iudicari posset, consilium

CASP. VVOLPHII DE GESNERI

suam pluribus mihi verbis aperuit ac patefecit. Ac primò quidē
 suppellectilem multam & variam pro stirpium concinnanda hi-
 storia, quam in Musæo hinc inde, ut sit in negotiorum multitudine
 ne, sparsam habebat, suo quamque loco non ostendit solum, sed ut
 eam mihi cura esse velim pluribus verbis etiam atque etiam com-
 mendat. Ac quanquam mihi etiam antea cum opera mea ad dige-
 rendam hanc materiam, atque ad perlegendos nonnullos huius
 generis libros vteretur, qua via ac ratione tantum opus perfici
 posse, cogitaret, indicasset: tamen hoc tempore cum id mihi relin-
 quendum arbitraretur, plenius ac melius com monstravit. Cumq̄
 hanc ipsam historiam, non solum medicis ac philosophis necessa-
 riam, verum etiam aliarū artium ac facultatum doctoribus mi-
 rum in modum vtilem iudicaret, essetq̄ ipsa multis iam annis ab
 optimis quibusq̄ ac doctissimis avidissime desiderata: hoc ipsum
 præterea, quod pro suo iure imperare debuerat, à me petijt, ut hūc
 laborem etsi difficilem, vtilem tamen & expectatum, suo nomine,
 si ex hac vita fortè dominus eum euocaret, non grauatè perficien-
 dum susciperem. Atque huius quidem rei, cum alij multi testes
 esse possent, tum illud ipsum satis claro & evidenti argumento
 est, quod vniuersam simul herbariam suppellectilem, schedas om-
 nes, tum libros etiam ad eandem necessarios adhuc viuis & si-
 bi benè constans, certo precio indicatos assignarit. Et quanquam
 hac ingenij & sapientiæ laude mirificè præ cæteris esset ornatus,
 ut de vno quoque commodè iudicium ferre posset: existimauit a-
 men, id quoque illi hoc in loco impedimento fuisse, quod plurimis
 alijs officere solet, ut amore & beneuolentia erga me quadam du-
 ctus (quod ego non semel egregiè sum expertus) plus mihi quàm
 reuera præstare possim, tribuerit. Ego hoc eius sermone, hacque
 petitione in eas angustias sum redactus, ut diu inter spem mee-
 rumque dubius haserim, nec satis quid huic inopinatæ petitioni
 commodè responderem, habuerim. Vbi ille, cum hasitantem me
 tardiolemque ad responsum animaduertisset, hoc ipso animam
 quasi reddidit, quod amicos suos viros doctissimos & humanitate
 præstan-

prestantes, quorum animos partim officijs, partim sua ipsorum voluntate promptos sibi conciliaffet, quosq; haectenus suorum consiliorum atq; actionum & authores & fautores habuisset, auxilio mihi atq; consilio affuturos non dubitaret. Hoc, excimie doctor, hoc inquam fuit, quo adeo me excitauit, vt remotis qua obstare videbantur impedimentis, petitioni quamuis difficili, praesertim iam iam morituri cesserim. Quam enim iniquum, prorsusq; ab omni humanitate alienum sit, iustae & amicae amicorum iam iam debitum naturae persoluentium, petitioni aliquid denegare, norunt homines omnes à quibus humani nihil est alienum. Atq; his ad hunc modum inter nos, quatuor ijs diebus, quibus cum morbo consistebatur, actis & transactis, quinto deinde die, qui erat Iduum Decemb. hora noctis vndecima, pie & tranquille fato fungitur.

Igitur eo mortuo, cum haec eius libraria suppellex omnis ex pacto ad me translata esset, & illud chaos ego vtcunq; digessim; hoc imprimis facto opus esse iudicavi, vt quid de hac tandiu expectata stirpium historia deinceps sit sperandum, edita in lucem Polliticatione publica, declararem. Ad te vero, doctissime Crato, hoc mihi scribendum duxi: partim vt tuam illam humanitatem & beneuolentiam, qua erga omnes literarum ac scientiarum cupidus affectus es, familiariter ad me quoq; transferrem, sicq; eadem opera, meo desiderio satisfacerem; partim vero, vt per te omnes intelligant, quid de multis & magnis Gesneri nostri ingenij & laboris monumentis posteritas sibi debeat ac possit polliceri: quandoquidem & eo in loco es constitutus, in quem tot millia hominum vsq; confluunt, & auctoritate quoq; ita apud omnes valet, vt omnium oculi, in te vnum quasi conuersi videantur. In his autem etsi multae sint & variae schedae, eaq; pulcherrimae & maximarum utilitatum plena: primae tamen partes herbarum materiae debebuntur. Etenim ea historia vbi perfecta fuerit, magni cuiusdam circa stirpium historiam, & rem rusticam, commentarii vice esse poterit, vt Medicis, philosophis, physicis, philologis, omnibus, apprimè non solum utilis, sed & necessaria futura sit,

CASP. VVOLPHII DE GESNERI

stenim & varia, multiplex, πολυχανς & erudita erit, & noua multa, subtilia, ardua & exquisita complectetur. Cum enim res herbaria, omnibus propemodum, quemadmodum & reipsa est, infinita hactenus habita sit, idq; partim ob stirpium numerum maximum, multiplicemq; singularum differentiam, partim verò etiam ob locorum maximam, in quibus gignuntur diuersitate (qua singula & obseruare & perlustrare vnus hominis cum ætate, tum laborem superant) vnus Gesneri opera, studio, & labore, hæc infinitas ad certum propemodum numerum redacta alicui videri potest. Tot enim numero plantarũ figurarum, magno adhibito iudicio inter se distinctas, collegit, vt nullas præterea toto terrarũ orbe superesse, meritò aliquis existimauerit. Sed & ea difficultatem, quam locorum peperit huic studio diuersitas, partim quidem suismet ad varia & longinqua loca peregrinationibus, quæ non semel maximo cum vitæ discrimine adiit: partim verò doctorum hominum, diuersis in locis, ad quæ ipse ob corporis valetudinem, aliãq; incommoda penetrare nequiuerat, habitantium, liberalitate sustulit, cum totius ferè huius vniversi rara & singularia in hunc vnum locum congesta videantur.

Collegit siquidem viginti ferè annis continuis (ab ipsa namq; adolescentia naturali quodam impetu ad hoc studium ferè batur) magno iudicio, singulari diligentia, & summo studio, multorum amicorum Italiæ, Germaniæ, & Galliæ laboribus, lucubrationibus, donisq; adiutus, icones herbarum plurimas, vt earum numerus ad 1500. figurarũ differentias excreuerit. Nec dubium est, quin pro eo atq; erat industrius & diligens natura inuestigator, si vitam ei Dominus prorogasset, intra hoc biennium, quo absolutum iri hoc opus sperauerat, multò plures conquisisset, vt sine controuersia, hæc historia omnium antiquorum & recentiorum huius argumenti scripta, multis modis vicisset. Neq; verò hanc commoditatem solum habet præsens opus, sed etiam veterum authorum, qui hanc tractarunt materiam, Theophrasti videlicet, Dioscoridis, Galeni, Plinij, Arabum præcipuè, & aliorum

rum quorundam controuersia, & pugnantes sententia tum circa nomina, tum descriptiones herbarum, mutua & diligenti Gesneri nostri collatione, quantum quidem per ocium licuit, magna ex parte conciliantur & restituntur: & fortè (quod sæpe ab eo dictum memini) in hoc studij genere, nemo hactenus exitit, qui tantum præstiterit, quantum ipse. Atq; hoc ita esse res ipsa aliando, Deo opt. max. conatus nostros feliciter adiuante, testatur. At quàm hoc sit futurum vtile, quàmq; necessarium, ij non uerunt tantum, qui intelligunt hos authores fundamenta & prima iecisse principia huic physiologiae parti, neminemq; posse feliciter in ea proficere, qui in his non sit diligenter prius versatus. Sed præter hos ipsos authores, plures alios supra ducentos huic tractanda pro dignitate historiae adhibuit, quorum partem maximam contulit ac perlustrauit ipse, aliquam verò etiam ego ab eo instructus. Ex quibus, quæcunq; huic proposito seruiabant, vel integra descripta sunt, vel saltem vt reperiri postea possint, notata. Sed & inspiciendi adhuc restant plures alij: & ex medicis quidem priscis atq; philosophis, Hippocratis plurima, Galeni quaedam præsertim de paratu facilibus, Auerrhois Colliget, & Aristotelis problemata, &c. Ex recentioribus verò Manardi, Mundellæ, Marbioli, Langij epistola, Montagnana consilia & quidam alij. Ex Poëtis quoq; aliqui restant. Et hactenus quidem magno studio & laboribus improbis stirpium historiam optimus Gesnerus promouit & produxit.

Eandem diligentiam adhibuit in pingendis herbis, & uinæ earum effigie imitanda, quarum centum fortè & quinquaginta ab ipso authore, ea arte & industria perfectæ & elaboratæ iam sunt, vt idem de his suis picturis meritò dicendum sit, quod Plinius de Zeuxi nobili pictore refert, quod nimirum tanto ingenio uas pingendo representasset vt deceptæ aues ad eas tanquam plane veras aduolarint: aut quod de Apelle memorant historie, qui tanta artis pingendi peritia equam ad veram expressit, & similiter canem, vt prætereuntes equi adhinnirèt, adlatræ

depictus & in partes dissectus, ut interiora etiam videri possint, spectandam exhibemus. Atque hæc formatum ratio, ut diuersis librorum formis magnis & paruis accommodata erit: sic etiam & Dioscoridi, Plinio, & Theophrasto, qui apud me, innumeris in locis à Gesnero emendati, & commentarijs quibusdam illustrati, magna cura seruantur, omnino aliquando conueniet. Neque enim maioribus formis opus est, si ex parua proprie & probe picta, lectori & inspicienti satis fiat.

Sed figurarum quoque modus statuendus est, ne vel hoc ipso emptori molestiam exhibeamus. Si quis enim minutatim singulas persequi vellet, & vulgares illas passimque obuias & notas (quamuis alia alijs regionibus nota & vulgares sint) & in quibus error nullus contingere potest, pictura exhibere, ad duo forte vel tria millia figurarum numerus excresceret, sumptusque augetur. Hoc ut præcaueret author incommodum, vel prætermittere vulgares cogitabat, vel si quæ inter aliquas cognatio videretur, in vnam formam conijcere. Id quod ab ipso in Absinthij aliquot generibus inferius positis, obseruatum est, cum parum differre videantur. Sexus quidem differentias in omnibus ferme reperiri animaduertit, ex flore, folio, radice, sapore, odore, facultatibus, præcipue vero & maxime ex seminis similitudine & fructus, coniecturam faciens: sed ita in aliquibus parum differentes, ut pictura exprimere, minime existimauerit necessarium. At ubi notabile aliquod discrimen occurrit, quemadmodum nec debuit, ita nec voluit eius imaginem aut picturam prætermittere.

At hætenus quidem in genere, quid de hoc opere sit sperandum, quid hucusque author præstiterit, vtcumque sumus persequuti: denique etiam orationis quadam affinitate, figurarum quarum hoc in libro usus erit, substantiam, quantitatem & qualitatem explicauimus.

Nunc porro totius operis rationem vberiore reddemus, ut intelligant omnes, quod etiamsi nobis peritissimus atque inge-

CASP. VVOLPHII DE GESNERI

niosissimus huius operis artifex, fato pramaturè sit ereptus: superesse tamen adhuc, & posteritati conseruari, non materiam solum, quæ amplissima est & varia, sed modum etiam seu ordinem, præcipuum huius futuri operis instrumentum, quo nimis ipse author, siquidè superuixisset, usus fuisset. Et quamquam à principio huius suscepti sui consilij, aliquandiu quem seruare ordinem vellet, dubitavit, Dioscoridémne, qui secundum locos quosdam ac quasi per genera & species, hoc argumentum tractauit, Syluestria scilicet, satiuæ, cerealia, legumina, spicata, lactaria calida, lactantia frigida & huius generis alia separando, sequeretur: an verò de quacumque stirpe seu planta congereret prius, quacumque de ijs veteres scriptores Dioscorides, Hippocrates, Galenus, Plinius, Auicenna, & alij complures, haberent: corollaris verò deinceps singulis ex recentioribus partim, partim ex suis ipsius obseruationibus adijceret: tamen in eam tandem descendit sententiam, ut literarum ordine, quem etiam prius in animalium historia tenuisset, Galeni autoritate, & doctissimi Fuchsij singulis spectandas proponeret & explicaret. Mouebatur ad hoc consilium, tum quod inumeras schedas prius ita digessisset, & facilius amanuensium opera uti posset, tum verò cum Lexicivistar futurus liber esset, non medici solum, sed & alij facilius quæ vellent inuenirent.

Ceterum & hoc quoque eum aliquandiu sollicitum tenuit, vno ne omnia, quæ de hoc argumento dici possent volumine comprehenderet, an verò in diuersos tomos, pro materia diuersitate distribuere, melius aut commodius esset. Etenim cum prolixè, copiosè, diligenterque de ijs omnibus esset scripturus, quæ de herbis dici possent, vnde liber partim fieret Grammaticus, quo nomina & etymologia Græcè, Latine, Arabicè, Hebraicè, &c. explicarentur: partim vero Physicus seu Historicus, qui descriptiones singulares plantarum, genera & species, tempus quo florent, germinant, semina aut fructus faciunt, & huius generis multa tractaret: partim etiam Medicinalis, in quo peculiariter de vitiis

ribus & facultatibus plantarum, vt sunt vel alimenta vel medicamenta ageretur, iterum dubitauit, verum tribus peculiari-
 bus libris distinguere, satis commodum foret. Aliquando verò
 duobus tomis concludendam censuit, quorum prior plantas visi-
 ratas literarum ordine descriptas contineret: posterior verò eo-
 dem ordine rariores. Aut rursus nulla habita plantarum vt rare
 aut vulgares sunt, ratione, altero quidem herbarum natura pro-
 xime & proprie, nimirum nomina, descriptiones, temperamen-
 ta & facultates secundum elementorum ordinem describerentur,
 altero verò Grammaticalia, vocabulorum eryma, textuum
 commendationes, & in vniuersum Philologia tractaretur: quorum
 hic Lexicon vocabulorum, ille verò rerum medicarum aliarumq;
 Historia appellanda fuisset. Verum cum tandem omnia coniun-
 gere constitutum sibi esset, eam in ipso opere concinnando, siqui-
 dem vixisset, seruaturum, & me, si ipse è viuus excederet, obser-
 uare debere indicauit viam ac methodum, quam etiam antea in
 animalium historia seruarat: nempe vt primum caput, quod ille
 alibi A. litera significatum voluit, Nomen obtinisset. Collegit
 autè pro hoc capite linguas plures quàm ante ipsum fortè nullus.
 Latina vetera è Plinio & Celso; noua & barbara ex recentiori-
 bus. Hebraica ex veteris testamèti lectione & Lexicorum. Ara-
 bica & Persica ex scriptoribus illis Barbaris, qui de re medica
 extant: & horum quidem plurima contulit, quæ corrupta, literis
 pro se inuicem positis, hinc inde ab eiusmodi scriptoribus lege-
 bantur: in eo, vt dixi, laborauit plurimum, & plurimum lucis
 Arabicis scriptoribus attulit. Græca, ex Theophrasto, Dioscor.
 Galeno & Lexicographis. Italica ex Mathiolo, Amato, Anguil-
 lara, & c. Rhetica, hoc est, Rhetorum in Apibus, ab amicis pas-
 sim, Gallica, ex Ruellio & sua ipsius obseruatione. Hispanica, ex
 Amato, Mathiolo & quodã alio libro. Germanica, partim ex suo
 ante annos fortè viginti edito, partim ex Fuchsio & Trago, & c.
 Belgica ex Dodoneo. Anglica, ex Turnero et Eliota dictionario.
 Illyrica, Bohemica & Polonica ex diuersis quoq; scriptoribus.

CASP. VVOLPHII DE GESNERI

Barbara diuersa, vetera quidem ex additis Dioscoridi nomen claturis; recentiora verò vt Turcica, ex noui orbis descriptione. Hæc ita in plurimis, cum in omnibus fieri nequaquam posset, obseruauit. Secundum caput, seu B. literam descriptionibus, quæ à sexu, folijs, radicibus, fructibus, seminibus & similibus sumuntur, dicauerat, ex quibus veterum præponendas censuit, Dioscoridis, Theophrasti, Plinij & aliorum, post has verò suum & aliorum iudicium additurus. Tertium caput, siue C. de tempore quo vel emittunt florem, futurum erat, quemadmodum Heliotropium, Theophrasto, solstitio tantum floret: vel germinant aut fructum ferunt: aut quibus in locis vberius naturæ quadam proprietate proueniant, vt cucumeres & cucurbitæ aquas ita appetunt, vt si in vasculo ijs è proximo subiiciatur, paucorū dierum spacio adrepentes, cognoscuntur descendisse, eadem verò exicata, reuersæ, decuruantur. Quarto loco, sub D. litera, Sympathias & antipathias herbarum, tum quas inter se mutuo, tum cum alijs rebus diuersis habent, explicandas censuit. Eius rei exemplum sunt, eadem cucurbitæ, quæ vt aqua mirum in modum delectantur, ita oleum tam infense oderunt, vt si illis loco aquæ apponatur, in contrariam omnino partem vergant, aut si minus possint, sese contorqueant. Quinto deinde capite, hoc est, E. litera, plantarum cultura, siue quæ ad rem rusticam & hortensem spectant, explicanda erunt. Vt cum in quarundam plantatione aut insitione Lunæ motus spectandus est, quemadmodum nonnulla herbe aut arbores sunt, quæ si Luna in terreis signis versante plantentur, subterraneas partes vegetiores acquirant. In aëreis contra, ampliores ramos diffundent, ac fructuum & foliorum luxuriabunt vbertate, nisi Luna fuerit impedita. Sexto capite vel F. litera, de ea stirpium vtilitate agendum arbitratus fuit, quam corpori vt alimenta, præbent: ac primum simpliciter, quæ in cibum admittantur aut nõ: deinde quoq; medicè quàm id salubriter aut commode fiat, & quale hoc alimentum tenuene an crassum sit. Tum etiam nonnihil de apparatu, partim ex antiquis, & ijs qui

hodie

hodie extant, partim verò ex sua & aliorum doctorum diligentibus & curiosa obseruatione. Septimum caput, quod G. litera significatur, simplicium medicamentorum remedia & facultates continebit, ex libro veterum, recentiorum, manuscriptis plurimis, proprijs & amicorum experimentis congestum, temperamenta quoque & facultates secundas, tertias & quartas comprehendens. Hoc capite multa commemorabuntur mirabilia & naturæ secreta, eritque omnium & copiosissimum & amplissimum. Vltimo capite, sub H. litera, Philologia locum obtinisset. Et ad hoc quidem caput, quicquid ad Grammaticam, linguas diuersas, prouerbia, similia, apologos, Poëtarum dicta, denique ad verba magis quam ad res, pertinere videbitur, coniiciendum erat.

In horum omnium tractatione & explicatione, etsi variæ admodum & diuersæ sint doctorum virorum qui hanc Physiologiæ exornarunt partem, sententiæ, proindeque multæ, magnæ contentiones: hoc sibi propositum Gesnerus noster in illo tam controuerso opere habebat: neminem à quo dissentiret recentiorum acerbius adoriri, ne ad conuitia & contentiones illos aduersum sese excitaret. Quin potius si ab aliquibus dissentiret, cogitauerat, non verbis, non conuijs, non calumnijs, ut solent ἀποπρωλίδες Euripidis, sed rebus ipsis & quibus posset argumentis veritatem proponere. Placent mihi (aiebat) Græci, qui pugnam inchoaturi: ἴσαν σιγῆν, ut inquit Homerus: nō placent Troiani, qui κλεῦνται, ἐνοπήν τε, ad pugnam proruebant.

Et quamquam illi hæc in vniuersum methodus, hoc tempore, ad operis huius perfectionem admodum probata esset, ob eas nimis rum quas paulò ante enumeravi causas, tamen quoniam vnius anni labor non erat futurus, aliæque tempora, alia atque alia consilia dare, non nesciret: liberum mihi fecit, adhibito amicorum & doctorum virorum iudicio, eandem pro temporis, aliarumque circumstantiarum ratione, immutare, & consilio ex præsentis temporis constitutione, quod, ut inquit poëta, rerum omnium est primum, capto, optimam doctrinæque imprimis probatam methodum sequeretur.

CASP. VVOLPHII DE GESNERI

Et hæc quidem sunt ferè omnia, quæ de stirpium historia doctissimus Gesnerus ante eius obitum, mihi communicavit: quæ ego & tibi, optime Crato, & cæteris doctis reiq; herbariæ peritis communia esse volui. Imprimis verò apud omnes constat, non studiose solum à me & curiose ea conservari omnia, quæ ad eam perficiendam ipse congesserat, verum etiam, Eὐδωκίᾳ τελευτῆσθαι, ἢ εὐδωκίᾳ τελευτῆσθαι, ut inquit ad Iunonem moliri. Atque Homerum, primo quoque tempore eius editionem moliri. Atque utinam paucorum dierum esset opus, nã ego ut diutius desideraretur, haud committerem. Verum enimvero, cum & ipsa futuri operis magnitudo atque moles, & figurarum multitudo & varietas, & ipsum denique argumentum per se, non leuem difficultatem faciant: sitq; præterea alieno in opere, labor, qui laudem mereatur difficillimus, non dubium est, quin his de causis citæ eius divulgatio, impediatur. Difficultatem verò etiam auget mea ipsius tenuitas. Cum etenim neque ingenio aut doctrina, neque rerum usu egregiè sim instructus, verendum mihi est, ne quæ operis risset, ego parum doctè in publicum promere pergam. Quem enim artificem, hoc opus requirat, non ignoro, eoq; magis intelligo, quo sæpius vetustissima Orphæi poetæ carmina in memoriam reuoco, qui inquit:

Φῶτα ἢ δὲ ζῆται ταλακάρδιον: ὅς κεν ἐκείσε
 Εμμεμαῶς περὶ ὄτῳ, ἢ ὄτῳ κίμοιστε,
 Ὅς τε δὲ δάσκηται, ἢ ὅς εἰδ' ὄτας ἐξερεῖνοι.

At verò cum intelligam in hunc usum Dei opt. max. volumi Gesnero sic fuisse visum, ut ea mihi relinqueret, nimirum ut eade benignè ac fideliter in alios quoq; scientiæ cupidus corruerem, nec quod quidam inauspicati facere assolēt, dum si quid illi paulò acutiore studio comparatum habent, protinus in arcana sua secretioraq; intrudunt, posteritati inuiderem. Parabo, bonis auribus, hoc opus (φιλέει ἢ, inquit Æschylus, τὰ κίμωνι σου εὐδ' εἰν θεός) si non

si nō quale vellem, at quale potero, pro animi & ingenij facultatibus, non pro dignitate rei. Quod si tāta mihi esset facultas, quanta est promptitudo & desiderium, bonam vel potius certam in spem venirem, plurimum me praestiturum. At malo facultatem à doctis in re tanti momenti desiderari quàm voluntatem, & audacē me potius quàm inuidum existiment. Audacia siquidem in re non mala, & ab animo bono profecta, leuis quadam culpa dici potest, in vitio tamen non est: cum inuidia sit deterrimum vitium, & omnes inuidum vno ore oderint, audacem verò multi excusent, accuset nemo. Igitur pulcherrimam illam viridantis & fruticantis naturae partem à clarissimo Gesnero nostro ceptam, & longo satis tempore, multisque vigilijs & laboribus congestam mihiq; relictam, excolere atque perficere conabor. Sed ita, ut his nihil, aut si aliqua erunt, non nisi cum praefatione, sim additurus, sola Gesneri sententia, ut ut ab ipso scriptam inuenero, contentus. Nec desinam quantum quidem omnibus ingenij neruis contendere potero, donec ad finem ac quasi portum, omnis naturae domini fortunante, peruenero. Si quid desiderabitur, minimè mihi ei fuerit, qui quas difficultates habeat haec res coniunctas, non ignorauerit: ἀρχὴ δ' ἐν μεγάλῳ τὸ θέλημα μόνον. Et omnibus bonis in rebus, conatus in laude est, effectus verò in casu.

Vnum hoc restat, à te, ornatissime Crato, ceterisq; doctissimis amicis & familiaribus nostri Gesneri, exorandum, ut, quam illi mihi de vobis spem fecerat, quamque mihi ipsi de vobis sum pollicitus, eam pro vestra facilitate, confirmetis: ita fiet, non dubito, ut posthumum hoc opus, Gesnerum parentem agnoscat, doctisque omnibus & rei herbariae peritis probetur, & laudem mereatur. Quod ut faciatis, consilioque me (quando excellentem prudentiam vestram fugit nihil) iuuetis, & opus conficiendum mecum suscipiat, maiorem in modum à vobis peto atque contendo. Et hoc quidem peto diligentius, quàm si res mea esset, quo est honestius.

CASP. VVOLPHII DE GESNERI

de amicorum utilitate laborare, quàm de sua. Et hæc quidem habui, quæ de tam laborioso & immenso stirpium opere pollicerer: cui ut quam primum in studiosorum gratiam satisfacere possim, meque promisso fideliter & citò exoluam, Deum optimum maxime obnixè orabo, atq; ut alij idem precibus apud Deum contentant, etiam atque etiam rogo.

Sed te quoque humanissime Crato, maiorem in modum roga-
tum velim, primò, hanc meam de C. Gesneri mei præceptoris,
tuique coniunctissimi stirpium historia, Pollicitationem, optimo
certè & eo omnino, quo dixi, animo institutam, tibi que (quam mihi
nimium fortè confidenter) inscriptam, æqui bonique consulas. De
inde, quanquam mihi non est dubium, quin cum antehac erga o-
mnes, nunc iam etiam, tuæ constantiæ gratia, mansurus sis in e-
dem erga me quoque humanitate & benevolentia: tamen abs te
vehementer peto, ut quam multis ostendisti benevolentiam, mihi
quoque communem esse velis, meq; si ullam in mea amicicia spem
habes, in tuorum numerum recipias. Ego omne meum studium,
omniaque officia, & si quibus alijs rebus honestè vel commode

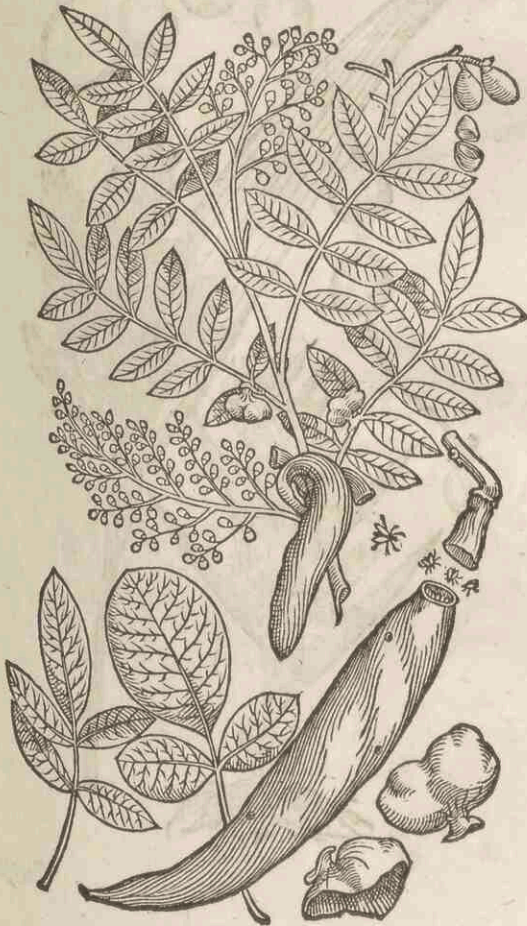
vel vsui esse possim, tibi vicissim summa cum observantia
offero atque polliceor. Cura ut valeas. Tiguri
Heluetiorum, pridie Idus Martij.

Anno salutis 1566.

FIGURÆ

FIGURAE STIR-
PIVM.

*Terebinthus cum floribus & folliculo
in quo culices latent.*

FIGURAE STIRPIVM

Lachryma Iob. à D. Kentmanno Gesnero communicata.

Cuminum

Cuminum sylvestre.

N 1

FIGURAE STIRPIUM.

Cassia Monspelij dicta: cuius radice utuntur aliqui pro lignea.

Ornithos

*Ornithogalon maius & minus: minoris
autem radix hic seorsim
pingitur.*

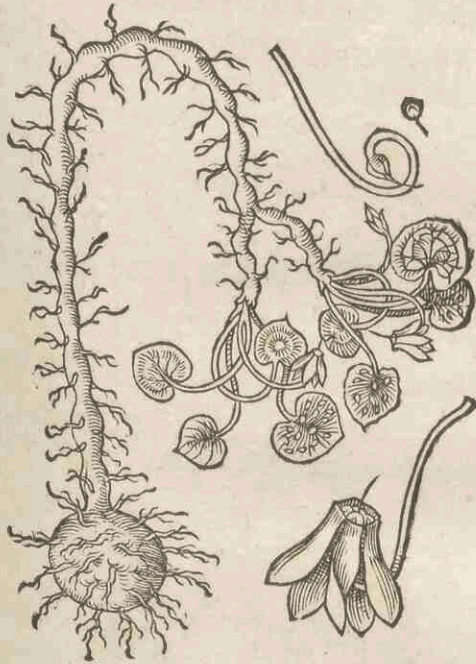
FIGURAE STIRPIVM.

Absinthium santonicum, marinum quibusdam.
† *Herba seminis sancti à Calceolario Pharmacopoeo Veronensi missa. A Semen sanctum.*
* *Santonici species maiuscula et longiusculis foliis.*

Cyclami.

Cyclaminus $\mu\kappa\epsilon\lambda\acute{\alpha}\rho\pi\iota\zeta$ à D. Kent-
manno missa.

Emendanda in carminibus.

- Pag. 32. fac. 2. linea 4 adis tu, lege, adfistunt.
 Pag. 33. fac. 1. linea 29 uinctis, lege, uinclis.
 Pag. 35. fac. 1. linea 14 loquitur, lege, loquetur.
 Pag. 36. fac. 1. linea 26 lectum, lege, lethum.
 Pag. 39. fac. 2. linea 5 Aonia, lege, Aonio.
 Pag. 38. fac. 1. linea 26 dirupere, lege, diripuere.
 Pag. 38. fac. 2. linea 11 trepido, lege, tepido.

A 631162

42

FIGURAE STIRPVM

Quercus agrifolia L. var.
macrocarpa

Quercus agrifolia L. var.

macrocarpa
 Quercus agrifolia L. var.
 macrocarpa
 Quercus agrifolia L. var.
 macrocarpa
 Quercus agrifolia L. var.
 macrocarpa